

Avancem cap a un

NOU MODEL DE TRANSICIÓ ENERGÈTICA AL SERVEI DE LA CIUTADANIA

-Pla d'Acció-

Fem-ho bé!

Propostes per reflexionar i actuar

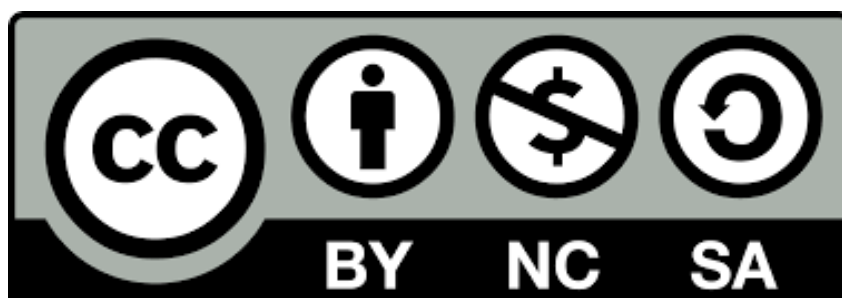

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

Document elaborat per la **Xarxa Catalana per una Transició Energètica Justa** que sintetitza les propostes d'acció consensuades entre les vuitanta-nou entitats i plataformes adherides a la Xarxa.

Redacció: juliol de 2021

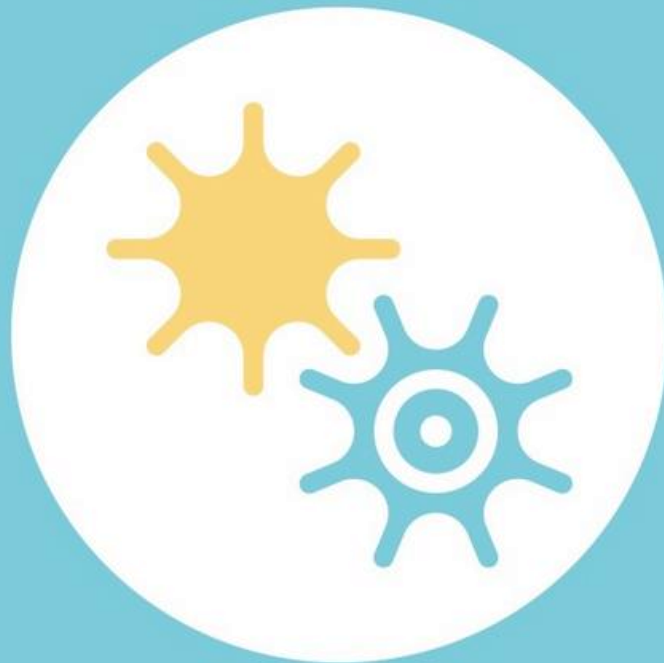

Aquesta publicació compta amb llicència Creative Commons. Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual (CC BY-NC-SA)
Es poden utilitzar els continguts, copiar-los i fer-ne difusió sempre i quan s'esmenti la procedència, no s'utilitzi amb finalitats comercials i no se'n modifiqui la llicència.

ÍNDEX:

1. Introducció: escenari actual i disjuntives de futur	4
2. Objectius i valors centrats en el respecte al present i futur de la ciutadania	7
3. Imprescindible establir una moratòria de tots els projectes de grans centrals de renovables	10
4. Modificació del marc legislatiu actual	13
5. Planificació de la transició energètica a Catalunya	17
6. Eines per impulsar la implantació d'un Nou Model de Transició Energètica orientat al servei de la ciutadania	23
7. Garantir la protecció de la biodiversitat, eina imprescindible en la lluita contra el canvi climàtic	26
8. Mesures de regulació específiques per a les grans centrals industrials d'energies renovables	29
♦ 8.1. Regulació de la finalitat, els processos d'autorització, la fiscalitat, les compensacions i la participació local	
♦ 8.2. Regular l'aprovació o desestimació dels projectes de grans centrals de renovables a través de criteris clars, rigorosos i transparents.	
-Annex 1: Llistat de plataformes i entitats adherides a la Xarxa Catalana per una Transició Energètica Justa	
-Annex 2: Breu informe sobre transició energètica i drets fonamentals Autora: Dra. Mar Aguilera Vaqués, professora Titular de Dret Constitucional, Universitat de Barcelona	

1. INTRODUCCIÓ: ESCENARI ACTUAL I DISJUNTIVES DE FUTUR

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

INTRODUCCIÓ:

El contingut d'aquest document sintetitza el conjunt de mesures que s'han debatut i consensuat entre les 89 plataformes i entitats que formem part de la **Xarxa Catalana per una Transició Energètica Justa** i que permetrien, al conjunt de Catalunya, avançar cap a un nou model d'implantació de les energies renovables de forma socialment justa i territorialment respectuosa, aplicant tots els valors impulsats per la Unió Europea que promou una transició energètica participativa, distribuïda, sostenible i democràtica.

El conjunt de propostes contingut en aquest document contribuiran a fer possible assolir els objectius de descarbonització aprovats pel Govern pel 2030 i el 2050 reduint els efectes negatius sobre el territori i l'economia dels ciutadans.

La finalitat que ha impulsat a la creació d'aquest document ha estat la de fomentar la reflexió i el debat social al voltant de la necessitat de crear un nou model de transició energètica, que estigui focalitzat en el servei a la ciutadania i que s'implementi amb respecte pels valors del conjunt del territori de Catalunya i sense limitar les seves oportunitats de desenvolupament realment sostenible.

El conjunt de propostes contingudes en aquest document també tenen per objectiu impulsar a l'acció per avançar de forma coherent cap aquest Nou Model de Transició Energètica al servei de la ciutadania, actuant des de les administracions i també des del teixit social. Amb aquesta voluntat, el document s'ha fet arribar als màxims representants del Govern, alts càrrecs de la Conselleria d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, al Síndic de Greuges, a les diputacions i consells comarcals, a molts ajuntaments, plataformes i entitats. Igualment està disponible per a tots els ciutadans preocupats per l'emergència climàtica i la transició energètica.

Convidem totes les administracions amb responsabilitats directes o indirectes sobre la implantació de les energies renovables, així com totes les entitats socials i ciutadanes a reflexionar i debatre a partir de les propostes contingudes en aquest document inicial, a presentar noves propostes més agosarades i creatives i a començar a actuar per avançar en la implantació de renovables amb valors socials i una correcta integració en el territori. Des de la Xarxa ens oferim a donar suport a les iniciatives sorgides en el territori.

Tots, de forma conjunta i coordinada, hem de treballar per aconseguir que s'implementi en el territori català un **NOU MODEL DE TRANSICIÓ ENERGÈTICA AL SERVEI DE LA CIUTADANIA**.

Avancem cap a les renovables!

FEM-HO BE !

Un moment decisiu per encarar correctament la transició energètica a Catalunya:

La Catalunya del 2021 es troba en una cruïlla cabdal per a definir el seu futur com a territori i com a societat. Davant la lluita contra l'emergència climàtica, la Unió Europea i els territoris que la integren s'han compromès a complir uns objectius de descarbonització per al 2030 i el 2050 que passa per una transició energètica que ha de substituir totalment les energies fòssils per energies renovables.

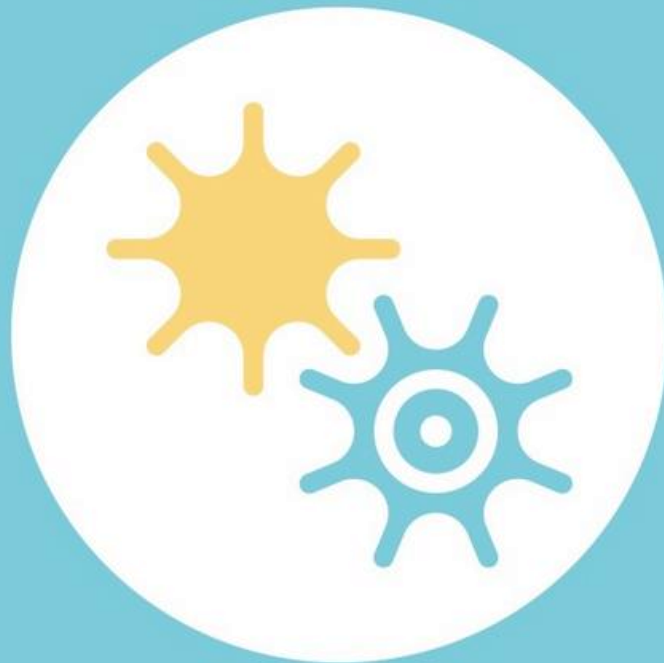
La transició energètica i l'assoliment dels objectius de descarbonització es pot implementar a través d'estratègies diverses. Des de la Xarxa Catalana per a una Transició Energètica Justa lamentem profundament que els primers passos iniciats per la Generalitat de Catalunya a través del *Decret Llei 16/2019, de 26 de novembre, de mesures urgents per a l'emergència climàtica i l'impuls a les energies renovables* conduís a un escenari profundament negatiu per al futur del conjunt de Catalunya, amb un allau de macroprojectes que, si arribessin a executar-se, arrasarien milers d'hectàrees de conreus, innumbrables fragments de boscos i industrialitzarien bona part del paisatge de la Catalunya rural tot destruint biodiversitat i paisatges ancestrals, elements que són patrimoni del conjunt de la ciutadania de Catalunya.

En canvi l'aplicació d'un nou model de transició energètica, orientat en el servei a la ciutadania i que respecti uns valors transversals defensats des de les institucions europees, la majoria reconeguts en la *Llei 16/2017, de 1 d'agost, de canvi climàtic*, ens permetria avançar en el necessari procés de descarbonització impulsant alhora el progrés econòmic real i la justícia social en el conjunt del territori català.

Redactat durant el juliol del 2021, aquest document ha incorporat respostes als eixos d'actuació presentats pel Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural per a la legislatura actual durant la compareixença de la Consellera el passat 1 de juliol de 2021 davant la Comissió d'Acció Climàtica i la Comissió d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Món Rural del Parlament de Catalunya. Considerem que, en conjunt, aquestes declaracions suposen un pas endavant cap a una transició energètica més ben ordenada que el model de transició energètica sorgit a partir de l'aprovació del *Decret Llei 16/2019, de 26 de novembre, de mesures urgents per a l'emergència climàtica i l'impuls a les energies renovables*. Però les mesures anunciades resulten clarament insuficients per a resoldre tots els problemes que els projectes de grans centrals industrials de producció d'energies renovables poden produir en els territoris afectats si no són aturats i replantejats.

Des de la Xarxa Catalana per a una Transició Energètica Justa demanem al Govern de la Generalitat, a les diputacions, als consells comarcals, als ajuntaments i al conjunt de la ciutadania que comencem a treballar plegats per implantar aquest nou model de transició energètica orientada en el servei a la ciutadania, que ens permetrà encarar de forma positiva el nostre futur com a territori responsable dins un món global.

2. ELS VALORS D'UNA TRANSICIÓ ENERGÈTICA QUE POSI LA CIUTADANIA EN EL CENTRE

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

ELS VALORS D'UNA TRANSICIÓ ENERGÈTICA QUE POSI LA CIUTADANIA EN EL CENTRE

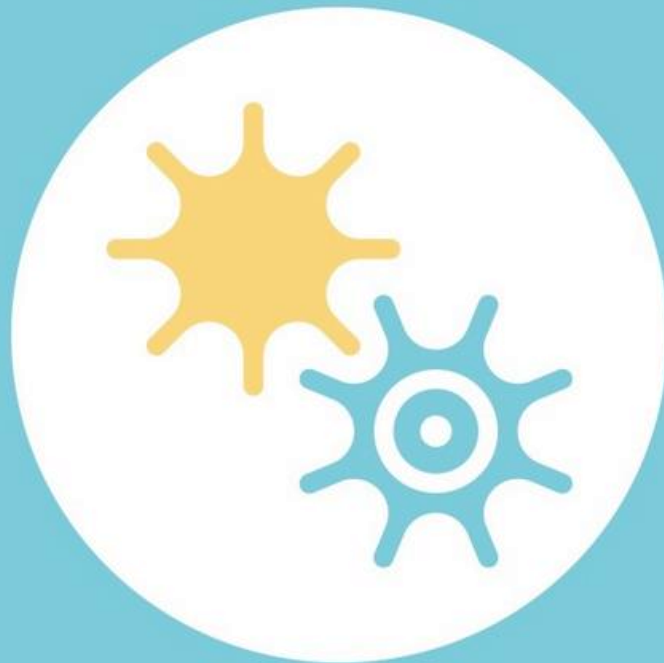
El Nou Model de Transició Energètica orientada al servei de la ciutadania que proposem en aquest document incorpora uns valors clau, que considerem irrenunciables. En bona part aquests valors coincideixen amb els reconeguts per la Unió Europea i en alguns punts els concreten i/o amplien. Igualment la major part d'aquests valors els trobarem esmentats dins la Llei 16/2017, de l'1 d'agost, del canvi climàtic, aprovada pel Parlament català.

Valors que fonamenten el Nou Model de Transició Energètica al servei de la ciutadania:

- 1 **Sobirania energètica real**, posant el control de la producció i distribució de l'energia en mans de l'administració catalana i de la ciutadania, reduint el pes de les multinacionals en el subministrament d'energies renovables
- 2 **Orientar tot el procés de desenvolupament de les renovables al servei a la ciutadania**, des de les mesures per a potenciar l'autosuficiència energètica fins als elements de protecció de les activitats agràries i del paisatge
- 3 **Participativa i democràtica**, fomentant la participació de la ciutadania en la redacció dels instruments legislatius que regularan la transició energètica, donant veu i capacitat de decisió als ciutadans dels territoris afectats per la implantació de les grans centrals renovables i fomentant els projectes que impulsin el finançament a través de petits inversors locals
- 4 **Fiscalment rigorosa, transparent i homogènia**, de manera que tots els ajuntaments i administracions apliquin els tipus impositius pertinents a les grans centrals de producció de renovables, en coherència amb els alts percentatges de beneficis econòmics que generen per a les empreses promotores
- 5 Que esdevingui un motor de **desenvolupament local** generant activitat econòmica local, creant ocupació i contribuint a combatre el despoblament de les àrees rurals.

- 6 **Distribuïda i de proximitat** perquè la producció de renovables s'ha d'estendre de forma equitativa per tot el territori català i fomentar la proximitat de la producció als centres de consum
- 7 **Realment sostenible**, contemplant mesures de sostenibilitat durant tot el cicle de vida de les grans centrals de renovables, des dels materials per a produir les instal·lacions fins al reciclatge dels residus una vegada restin obsoletes
- 8 **Socialment justa**, que permeti passar progressivament de l'estructura vertical actual (l'energia en mans de les multinacionals energètiques) a una estructura més horitzontal (basada en instal·lacions petites i mitjanes en mans de la ciutadania).
 - 9 **Inclusiva**, controlant els preus de l'energia i evitant que la pobresa energètica pugui afectar qualsevol segment social
- 0 **Que no redueixi la sobirania alimentària** del territori evitant que s'eliminin superfícies de conreu per a dedicar-les a la producció d'energia
 - 1 **Respectuosa amb el patrimoni natural i cultural i amb els paisatges ancestrals que configuren la nostra identitat col·lectiva**

3. MORATÒRIA DE TOTS ELS PROJECTES EN CURS DE GRANS CENTRALS EÒLIQUES I FOTVOLTAIQUES

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

MORATÒRIA DE TOTS ELS PROJECTES EN CURS DE GRANS CENTRALS EÒLIQUES I FOTOVOLTAIQUES

És evident que no es pot reorientar el model de transició energètica impulsat a partir de l'aprovació del Decret Llei 16/2019, de 26 de novembre, de mesures urgents per a l'emergència climàtica i l'impuls a les energies renovables sense aplicar una moratòria (o un altre mecanisme jurídic amb resultats equiparables) que afecti a la totalitat d'avantprojectes i projectes presentats acollint-se a aquesta regulació.

Únicament quan s'hagi regulat l'aturada dels projectes en preparació serà possible iniciar el replantejament del model i el canvi d'orientació en la transició energètica a Catalunya.

A partir de l'aprovació del Decret Llei 16/2019 s'ha produït la presentació d'un **allau d'avantprojectes eòlics i fotovoltaics**:

o Parcs eòlics – Avantprojectes presentats:

- 811 Aerogeneradors en servei
- 5.631 MW / 979 aerogeneradors sol·licitats:
 - 4.266 MW / 854 aerogeneradors considerats viables
 - 1.365 MW / 125 aerogeneradors en tramitació a través del MITECO

o Instal·lacions fotovoltaïques – Avantprojectes presentats:

- - 7.109 MW / 13.094 hectàrees sol·licitades:
 - 5.106 MW / 9.405 hectàrees considerades viables

(Font: Generalitat de Catalunya, Visor ambiental, 20 juliol 2021)

La moratòria (o altre mecanisme jurídic equiparable) **ha d'afectar tots els avantprojectes o projectes presentats** des de l'aprovació de l'esmentat decret, incloent els que **hagin estat considerats viables, viables condicionats o no viables per part de la Ponència d'Energies Renovables**.

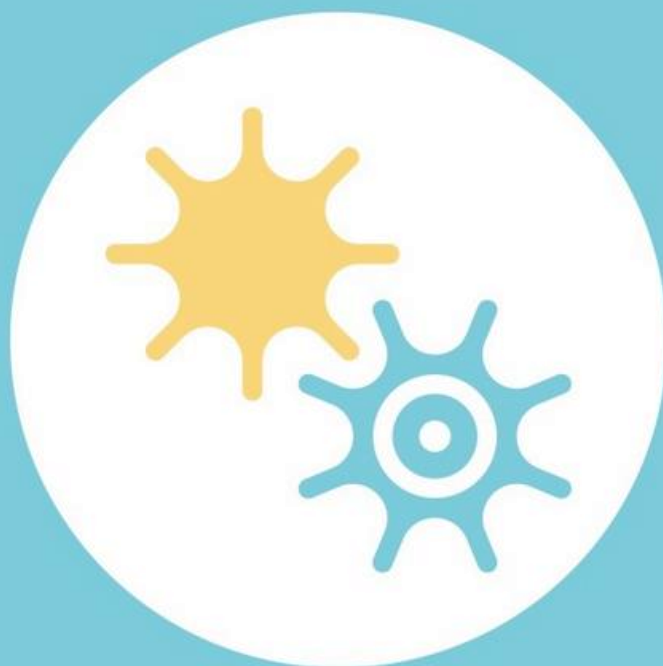
Per avançar en el canvi de model **és imprescindible derogar el Decret llei 16/2019 i canviar diversos aspectes del marc normatiu vigent** per poder reorientar el procés d'implantació de la transició energètica deixant de banda el model iniciat en 2019 que es basava, de forma gairebé exclusiva, en la instal·lació de grans centrals de renovables propietat de les multinacionals energètiques.

Mentre no s'aprova el nou decret (anunciat per la Conselleria d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural per a l'octubre de 2021) que reguli els projectes d'energies renovables, **és imprescindible aturar tots els avantprojectes de grans centrals de renovables presentats** fins al moment, a l'espera que s'elabori **una planificació acurada de la transició energètica a Catalunya i s'estableixin uns criteris més detallats i rigorosos** respecte a les condicions que han de complir aquestes grans instal·lacions per a minimitzar-ne els impactes negatius sobre l'entorn.

Seria injustificable la implantació de les centrals de renovables en diversos punts del territori català amb uns criteris diferents: uns menys rigorosos aplicats al gran nombre de projectes ja presentats a collint-se al Decret llei 16/2019 (que s'estendrien majoritàriament per la Catalunya de ponent i meridional) i uns altres més rigorosos (a partir de l'aprovació del nou Decret) que és previsible que garanteixin una millor preservació del territori i les oportunitats de futur dels seus residents.

L'aplicació d'una moratòria a tots els projectes en preparació o tramitació és un element fonamental per tal de poder iniciar la implantació d'un nou model de transició energètica a Catalunya orientat en el servei a la ciutadania.

4. MODIFICACIÓ DEL MARC LEGISLATIU ACTUAL

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

MODIFICACIÓ DEL MARC LEGISLATIU ACTUAL

Cal modificar tot el conjunt de normatives que incideixen sobre els projectes de renovables de manera que es pugui fer efectiva una nova orientació de la transició energètica que tingui com a objectiu central el servei a la ciutadania.

1. És imprescindible derogar el Decret Llei 16/2019, de 26 de novembre, de mesures urgents per a l'emergència climàtica i l'impuls a les energies renovables. Aquest decret ha estat l'origen de l'actual escenari de presentació d'un allau d'avantprojectes de grans centrals de renovables concentrats sobre determinades comarques de Catalunya.

2. Cal substituir aquest Decret Llei 16/2019 per un nou instrument jurídic que reguli de forma detallada i estricta les grans centrals industrials de producció de renovables de manera que en minimitzi els impactes negatius. Atesa la gran transcendència per al futur del conjunt del país, la nova regulació hauria d'elaborar-se incorporant **mecanismes participatius que fomentessin la implicació de la societat i que incorporessin les seves prioritats.**

3. És imprescindible modificar amb celeritat totes les regulacions que incideixin de forma directa o indirecta en la tramitació dels projectes de producció de renovables, de manera que **es faciliti la tramitació i aprovació dels nous projectes de renovables responsables, ambientalment sostenibles i respectuosos amb el territori i amb un impacte social positiu** (autoconsum, comunitats energètiques, projectes locals públic-comunitaris, agrovoltaica, centrals de renovables en espais antropitzats - pàrquings, eixos viaris, canals de reg, etc.-) (Veure apartat 6).

4. Cal incorporar criteris clars, rigorosos i transparents (comunicats a les empreses i a la ciutadania) que regulin el procés d'autorització dels projectes de grans centrals d'energies renovables (veure apartat 8.2).

Aquests criteris clars i transparents han de permetre denegar l'autorització dels projectes de grans centrals de renovables quan no garanteixin l'absència d'impactes negatius greus sobre l'entorn i sobre el conjunt de la societat i el territori de Catalunya.

5. Cal establir uns condicionants previs imprescindibles per a que els projectes de grans centrals d'energies renovables puguin iniciar la seva tramitació.

- ◆ Considerem positiu que els objectius del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (d'acord amb les declaracions de la Consellera de l'1 de juliol de 2021) incloguin l'obligació de que els promotors d'un projecte hagin d'informar prèviament els ajuntaments afectats abans d'iniciar-ne la tramitació. Però no és suficient.
- ◆ **Demanam al Govern que insti els ajuntaments a estudiar i definir on i en quines condicions es poden instal·lar projectes de grans centrals de renovables dins el seu terme municipal.** I que ho regulin a través d'una **modificació puntual del POUM elaborada a partir de processos participatius** on la voluntat de la ciutadania tingui un paper determinant. I que el Govern modifiqui la legislació urbanística de manera que no hi hagi cap limitació per a respectar aquestes decisions municipals.
- ◆ Considerem positives les declaracions de la Consellera de l'1 de juliol indicant que per a l'aprovació dels projectes de grans centrals de producció de renovables es demanaria als promotors tenir l'acord previ dels propietaris del 85% de la superfície afectada. **Ara bé, l'aprovació dels projectes de grans centrals de renovables, amb enormes impactes negatius en un ampli territori de l'entorn, no pot dependre exclusivament de la voluntat dels propietaris dels terrenys on s'implanten les instal·lacions** (que reben unes compensacions econòmiques). L'inici de la tramitació d'aquests projectes **hauria de comptar prèviament amb l'aprovació de la majoria del conjunt de població que es veurà afectada pels seus impactes, expressada de forma explícita a través de mecanismes democràtics.**

6. Cal establir una nova regulació en la composició i funcionament de la Ponència d'Energies Renovables, que hauria de fer una valoració inicial de la viabilitat o no dels projectes atenent no únicament a la idoneïtat de l'emplaçament previst sinó també als impactes negatius més rellevants que puguin ocasionar.

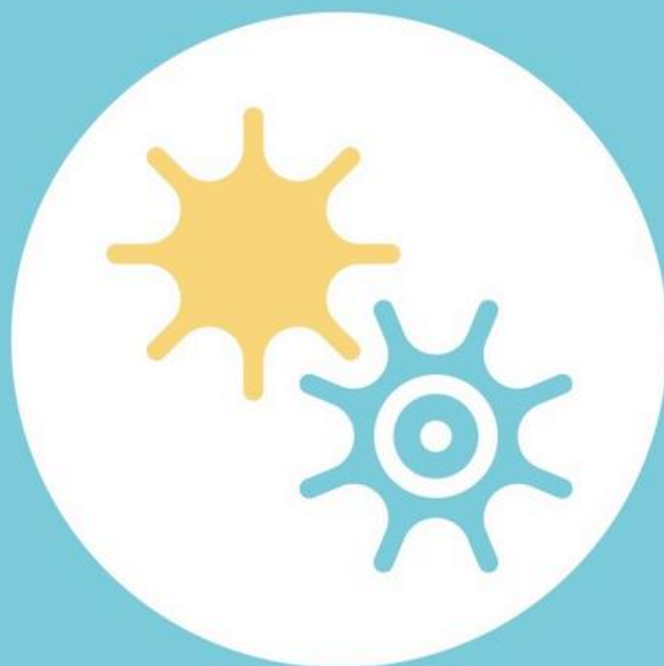
- ◆ La Ponència i el grup de treball que analitzi la viabilitat de les propostes de grans centrals eòliques i fotovoltaïques han de **valorar-ne els avantprojectes aplicant uns criteris clars i transparents,** que en una fase prèvia a la represa de les seves funcions s'hagin legislat a partir d'un nou decret que s'hagi redactat amb la participació del conjunt de la societat catalana.
- ◆ **Cal ampliar i diversificar la composició de la Ponència** per incloure, a més de representants dels departaments de la Generalitat afectats, la incorporació de representants del món local i de les entitats i plataformes que representin els interessos dels ciutadans afectats.

7. Cal establir mecanismes de control estricte de les diverses fases dels projectes de grans centrals de renovables.

És imprescindible que el Govern estableixi uns sistemes de control i un règim sancionador estrictes que controlin totes les etapes del projecte, n'evitin les desviacions i les sancionin amb rigor si es produeixen:

- ♦ Cal que el Govern disposi d'eines per a **controlar la correcta elaboració dels estudis d'impacte ambiental** que les empreses promotores encarreguen a empreses especialitzades.
- ♦ Cal que el Govern disposi de mecanismes de **control de la fase de construcció dels projectes per evitar possibles desviacions** respecte als projectes autoritzats. No es pot deixar aquest control en mans de petits ajuntaments que no disposen de personal ni de recursos per a exercir aquesta tasca de control i fiscalització.
- ♦ Cal establir igualment **mecanismes de control de la fase de funcionament de les grans centrals** eòliques i fotovoltaïques, que vigilin les possibles alteracions en els ecosistemes de l'entorn i en la qualitat de vida de les poblacions properes. A tall d'exemple, cal evitar que els nivells d'immissions sonores que pateixen els habitatges propers a una central eòlica no superi, en cap moment, els nivells autoritzats.
- ♦ Cal que l'administració estableixi **mecanismes que permetin oferir assessorament jurídic als propietaris dels terrenys afectats per la instal·lació d'una central industrial d'energies renovables** davant les propostes de contractes que ofereixen les empreses promotores, sovint amb clàusules dubtoses i mecanismes gens transparents.
- ♦ Cal que l'administració posi **èmfasi especial en les garanties aportades per les empreses promotores per poder cobrir els costos de la fase de desmantellament de les grans centrals eòliques i fotovoltaïques**, tot regulant acuradament el règim de fiances que hagin de dipositar. Les empreses promotores han de garantir que assumiran tot el cost del desmantellament de les instal·lacions energètiques, així com la consegüent regeneració dels ecosistemes i paisatges afectats. **Les fiances haurien de ser objecte d'actualitzacions periòdiques** per tal d'incrementar-les si és necessari, de manera que quan arribi el moment del desmantellament les empreses hagin aportat a la Generalitat tots els recursos necessaris per fer front a les despeses que ocasioni la gestió correcta de tots els residus de forma correcta i es puguin regenerar completament els espais naturals afectats per les instal·lacions.

5. LA IMPRESCINDIBLE PLANIFICACIÓ DE LA TRANSICIÓ ENERGÈTICA A CATALUNYA

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

LA IMPRESCINDIBLE PLANIFICACIÓ DE LA TRANSICIÓ ENERGÈTICA A CATALUNYA

Una qüestió de gran transcendència per al futur del país, com és el cas de la transició cap a les energies renovables, no pot ser abordada de forma improvisada, amb presses excessives i sense una acurada i detallada planificació.

Cal tenir molt en compte que els primers treballs de planificació realitzats i fets públics fins al moment actual (juliol 2021) s'han dut a terme per part de les diputacions provincials i s'han centrat fonamentalment en la capacitat dels territoris per a produir energies renovables, atenent els paràmetres que interessen fonamentalment a les empreses promotores (disponibilitat i preu baix del sòl, proximitat a línies d'evacuació de l'energia, cost reduït dels treballs preparatoris - explanacions, vies d'accés, etc.- per a la instal·lació de les centrals, entre d'altres).

Cal que la planificació estratègica de la transició energètica a Catalunya canviï la perspectiva i **es centri en la reducció de les necessitats energètiques, la millora de l'eficiència i en minimitzar els impactes negatius de les grans instal·lacions de renovables en el present i en el desenvolupament futur del conjunt del territori.**

És fonamental elaborar una planificació exhaustiva i detallada que tingui en compte, entre d'altres, els següents paràmetres:

- ♦ A. **Quantificar de forma rigorosa, exhaustiva, detallada i territorialitzada quanta energia necessita la Catalunya d'avui i quanta necessitarà en 2030 i en 2050.** Cal establir aquests paràmetres en l'àmbit de cada municipi, comarca i vegueria i també per al conjunt de Catalunya.
- ♦ B. **Quantificar de forma rigorosa, exhaustiva, detallada i territorialitzada (per a cada vegueria, comarca i municipi) quanta energia renovable es pot produir i estalviar amb l'aplicació de les mesures adients i l'activació dels projectes petits i mitjans responsables i sostenibles (aquells que tindran uns impactes negatius molt reduïts) en la Catalunya del 2025, 2030 i 2050:**

- ♦ **B.1 Quantificar l'estalvi energètic que es pot aconseguir** a través dels corresponents plans d'acció proposats en l'apartat 6 d'aquest document:
 - o Pla de sensibilització, informació i formació de la ciutadania
 - o Pla de mesures de reducció del consum
 - o Pla de millora de l'eficiència energètica
 - o Pla de recuperació de l'energia pública

- ♦ **B.2 Quantificar la quantitat d'energia que es pot produir en tot el territori català a través dels projectes de renovables responsables i sostenibles, amb reduïts impactes negatius** activant els plans d'acció proposats en l'apartat 6 d'aquest document:
 - o Pla de foment de les instal·lacions d'autoconsum
 - o Pla de foment de les comunitats energètiques locals
 - o Pla de producció d'energies renovables en espais antropitzats
 - o Pla d'impuls de totes les fonts locals de producció d'energia renovable
 - o Pla d'impuls de petits i mitjans projectes públic-comunitaris locals

- ♦ **B.3 Estimar la quantitat d'energia que pot arribar a produir Catalunya a través dels nous projectes desenvolupats a partir del Pla d'impuls d'energies renovables innovadores** (veure apartat 6) d'acord amb la capacitat d'innovació que poden experimentar les tecnologies de producció de renovables d'aquí al 2030 i al 2050.

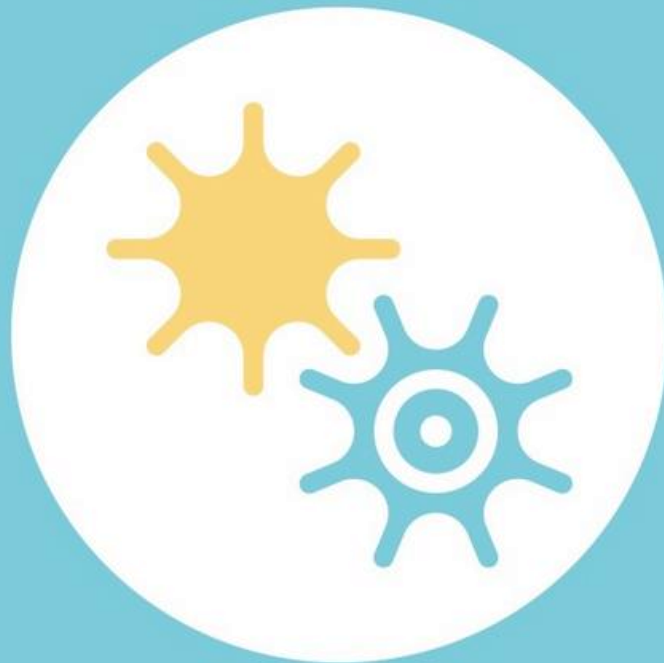
Una vegada analitzats de forma exhaustiva tots els paràmetres bàsics per a una correcta planificació (necessitats energètiques i capacitat de producció), es podrà determinar si és necessari o prescindible autoritzar la instal·lació de grans projectes de centrals productores d'energies renovables per a cobrir les necessitats del conjunt del territori català. Si la resposta fos afirmativa, el procés de planificació permetria quantificar-los acuradament per procedir a concedir la corresponent autorització únicament als necessaris per donar compliment als compromisos de la Unió Europea.

Cal tenir en compte que la instal·lació de grans centrals de renovables no és una activitat innòcua, en realitat tindran afectacions molt greus i negatives en els territoris on s'instal·lin, entre d'altres:

- ♦ Reducció de la biodiversitat
- ♦ Destrucció de superfícies de bosc imprescindibles per afrontar el canvi climàtic
- ♦ Reducció de superfícies de conreu, de sobirania alimentària i de llocs de treball per a pagesos i ramaders
- ♦ Reducció de la capacitat de generar noves activitats sostenibles en el territori de l'entorn (turisme, productes d'alt valor afegit, etc.)
- ♦ Degradació important de la qualitat de vida de la població propera i vulneració de drets fonamentals (Veure Annex 1)

Actuant en conseqüència, el Govern que ha de vetllar pel present i el futur del conjunt de Catalunya, té l'obligació de **reduir al mínim imprescindible el nombre d'autoritzacions concedides per a la instal·lació de grans centrals industrials de renovables.**

6. MESURES PER IMPULSAR EL NOU MODEL DE TRANSICIÓ ENERGÈTICA ORIENTAT AL SERVEI DE LA CIUTADANIA

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

MESURES PER IMPULSAR EL NOU MODEL DE TRANSICIÓ ENERGÈTICA ORIENTAT AL SERVEI DE LA CIUTADANIA

El futur del país necessita que el Govern faci un pas decidit per impulsar un nou model de transició energètica que estigui orientada al servei de la ciutadania, que desenvolupi totes les opcions de producció de renovables prioritzant les que potencien la sobirania energètica en mans de la ciutadana i les que puguin tenir efectes realment positius sobre el territori, la societat i el conjunt del desenvolupament econòmic de Catalunya.

Des de la Xarxa Catalana per una Transició Energètica Justa agraïm les declaracions de l'1 de juliol de 2021 de la Consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural indicant que s'impulsaran els projectes de comunitats energètiques locals i rebran la consideració de "projectes d'interès territorial estratègic". Però cal implementar moltes més mesures per començar a avançar de forma efectiva cap a una transició energètica realment participativa i en mans de la ciutadania.

1 Objectiu Prioritari:

El desplegament de la transició energètica a Catalunya ha de tenir un objectiu prioritari: **la producció d'energies renovables a través de projectes responsables i sostenibles, amb reduïts impactes negatius.**

D'acord amb les declaracions de la Consellera (1 de juliol de 2021) "l'objectiu del nou Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural és que les comunitats energètiques i l'autoconsum arribin a produir el 30% de l'energia que es consumeix a Catalunya". Aquest objectiu indica que el 70% de l'energia es preveu produir a través de projectes de grans centrals eòliques i fotovoltaïques que ocasionaran un nombre inquantificable de repercussions negatives per al conjunt del territori i dels ciutadans.

Des de la Xarxa Catalana per una Transició Energètica Justa posem en consideració que, **si s'aplica una regulació legislativa correcta i s'implementen les mesures d'incentivació adients (campanyes d'informació i formació, estímuls econòmics, etc.) el Govern de la Generalitat, els ajuntaments i la ciutadania de Catalunya assoliran la capacitat per a produir, a través de projectes responsables i sostenibles un mínim del 70% de l'energia que necessita el país. Amb tot el conjunt de mesures ben implementades és possible que, fins i tot es pogués arribar a produir el 100% de l'energia necessària.**

- ◆ S'inclouen sota la denominació de "projectes responsables i sostenibles" tots aquells que es detallen en el punt 3 on es proposen els Plans d'Acció i que abasten un ampli ventall d'actuacions que van des de potenciar les instal·lacions d'autoconsum per a llars i empreses fins a la utilització d'espais fortament antropitzats com les autopistes.
- ◆ Reiterem que és de vital importància per al futur de Catalunya a curt, mitjà i llarg termini, **procedir a una planificació acurada de la transició energètica de manera que únicament es concedeixi autorització a un reduït nombre de projectes de grans centrals de renovables, únicament les imprescindibles** per a garantir el compliment dels compromisos de la Unió Europea (2030 i 2050) i que no hagi estat possible produir amb petits i mitjans projectes responsables i sostenibles.

2 Plans d'Acció per impulsar una transició energètica implicant la ciutadania:

És imprescindible impulsar el desplegament d'un Nou Model de Transició Energètica al servei de la ciutadania implementant estratègies de dinamització com les que es relacionen seguidament:

- ◆ **Pla de sensibilització, informació i formació de la ciutadania:** Que inclogui campanyes de comunicació on s'informi de com fer un consum energètic responsable a les llars i les empreses, com contribuir a la autoproducció d'energia, etc.)
- ◆ **Pla de mesures de reducció del consum:** Destinat a impulsar mesures diverses, començant per la imprescindible regeneració de totes les edificacions públiques i privades energèticament obsoletes.
- ◆ **Pla de millora de l'eficiència energètica:** Que inclogui una extensa llista d'actuacions en diversos àmbits: des de la millora de la xarxa de distribució de l'energia, fins a establir nous nivells d'eficiència en els electrodomèstics domèstics.
- ◆ **Pla de foment de les Instal·lacions d'autoconsum:** Destinat a impulsar la implantació d'equips de producció d'energies renovables a les llars, empreses, equipaments públics, etc.
- ◆ **Pla de foment de les comunitats energètiques locals:** Cal legislar de forma correcta la figura de les comunitats energètiques de manera que puguin desplegar-se per tot el territori i desenvolupar-se àmpliament. Cal garantir que la governabilitat d'aquests projectes estarà en mans de la ciutadania durant tot el cicle de vida del projecte.

- ♦ **Pla de producció d'energies renovables en espais antropitzats:** Cal que no s'autoritzi la implantació de grans centrals de producció de renovables en sol no urbanitzable mentre no s'hagin aprofitat totes les opcions que ofereixen els espais intensament antropitzats: **espais periurbans, industrials, degradats i de serveis** (xarxa viària, canals de reg, embassaments, espais intersticials, perifèrics, etc.) tot prioritzant la proximitat als llocs de consum. Es detallen els espais que reuneixen aquestes característiques dins l'apartat 8.2. Amb aquesta mesura evitem que l'allau de projectes actualment en preparació sobre sol no urbanitzable provoqui irreparables danys ambientals i la industrialització de bona part dels paisatges naturals i rurals que constitueixen un element fonamental del patrimoni identitari del conjunt de la ciutadania.
- ♦ **Pla d'impuls de totes les fonts locals de producció d'energia renovable:** Cal establir mesures per a l'aprofitament d'altres fonts d'energies renovables de forma sostenible i sense impactes negatius (biomassa* per a usos tèrmics amb una gestió correcta dels boscos, geotèrmia, hidroelèctrica, ...).
- ♦ **Pla d'impuls als petits i mitjans projectes públic-comunitaris Locals:** Cal potenciar que els ajuntaments, entitats ciutadanes i altres col·lectius impulsin la creació de petits i mitjans projectes (de menys de 5 MW) de producció d'energies renovables arreu del territori rural i urbà, en ubicacions consensuades amb tots els afectats.
- ♦ **Pla d'impuls de la innovació en energies renovables:** Cal estimular la recerca i la innovació en els nombrosos sectors on s'estan produint importants avenços (des de les perovskites per a la producció d'energia fotovoltaica, fins els aerogeneradors de petit format). Cal preparar el teixit industrial català per a la producció d'aquests nous equips per a la producció de renovables. Cal incentivar la recerca en camps especialment rellevants per al futur del territori català com l'agrovoltaica.
- ♦ **Pla de recuperació de l'energia pública:** Impulsar les reformes legislatives necessàries per avançar cap a la recuperació de la propietat pública de les xarxes de distribució de l'energia, les centrals hidroelèctriques i altres equipaments bàsics.

Caldria establir igualment algunes mesures complementàries i transversals en el conjunt dels Plans d'Acció:

- ♦ Per impulsar la instal·lació i manteniment dels projectes de renovables a través de petites empreses de proximitat.
- ♦ Per impulsar que els inversors en els projectes locals públic-comunitaris de renovables siguin prioritàriament els ciutadans i l'ajuntament del municipi on s'implantaria el projecte.
- ♦ Per promoure les petites inversions amb la participació del major nombre possible de veïns en els projectes de caràcter local i petites dimensions. Caldria establir un topall màxim en la inversió de manera que cada inversor pogués acumular com a màxim el 10% de la inversió total del projecte. I la participació dels ajuntaments hauria de quedar limitada a un màxim del 30%.
- ♦ Per garantir que la governabilitat d'aquests petits projectes locals estarà en mans de la ciutadania durant tot el cicle de vida del projecte.

3. Prioritzar la implantació de renovables en espais prioritaris:

Cal tenir en compte, tant des de les administracions com des del teixit social, que cal prioritzar la instal·lació de centrals de renovables mitjanes o grans en els espais més adients des de múltiples perspectives centrades en la ciutadania: des del punt de vista de la protecció dels valors del paisatge com a patrimoni del conjunt de la societat, de l'eficiència en el transport de l'energia, dels valors de distribució i proximitat, així com des del punt de vista de la justícia social.

El model de transició energètica implantat a partir del Decret llei 16/2019, de 26 de novembre, de mesures urgents per a l'emergència climàtica i l'impuls a les energies renovables donava com a resultat final que les ubicacions proposades en els projectes es basaven fonamentalment en criteris de màxim rendiment econòmic per a les empreses promotores, provocant innumbrables conflictes amb el territori.

Proposem que es considerin prioritària la instal·lació de les renovables en:

A. Àrees intensament antropitzades:

A diferència dels exemples pioners d'altres països, a Catalunya no s'ha valorat prou el potencial per a la instal·lació d'equips de producció de renovables (tant aerogeneradors com fotovoltaïques) en àrees ja intensament antropitzades i amb espais disponibles:

- ♦ La proliferació d'**infraestructures de comunicació, sobretot viàries**, ha transformat de manera considerable alguns paisatges d'arreu del país. Al seu entorn immediat s'hi troben multitud d'espais intersticials, sense un ús definit i que resulten idonis per a la instal·lació de plaques fotovoltaïques i aerogeneradors.
- ♦ Els **ports** són espais que contenen edificacions i grues de dimensions considerables. Per les seves característiques i distribució, admetrien sense canvis rellevants la instal·lació, entre les estructures actuals, d'aerogeneradors de dimensions mitjanes o grans. També disposen d'espais intersticials i àmplies teulades que es podrien cobrir de plaques fotovoltaïques.
- ♦ Els **aeroports** contenen igualment un bon nombre d'espais intersticials i perimetrals buits, on seria factible situar plaques fotovoltaïques. Caldria estudiar igualment la possibilitat d'instal·lar aerogeneradors com fan altres comunitats autònomes.
- ♦ Els **polígons industrials, químics, logístics i comercials** ofereixen múltiples espais poc aprofitats (cruïlles, rotondes, ...) on es podrien instal·lar aerogeneradors i milers d'hectàrees de cobertes i d'espais sense coberta destinats a l'emmagatzematge de productes o equips que podrien ser idonis per a la instal·lació de plaques fotovoltaïques i complementades amb aerogeneradors de petit format.

- ◆ Igualment disposem arreu del territori de grans superfícies d'**àrees periurbanes marginals, degradades o desordenades** que es podrien rehabilitar alhora que s'utilitzen per a la producció de renovables.
- ◆ També comptem amb **milers d'hectàrees d'espais intersticials dins les àrees urbanes sense cap ús definit** i que podrien tenir una utilitat complementària amb la instal·lació de fotovoltaïques o aerogeneradors (de dimensions coherents amb la superfície disponible).
- ◆ Fins i tot, **dins les àrees urbanes també disposem d'alguns espais idonis per a la instal·lació d'equips de producció de renovables** a les entrades i sortides de les poblacions o en els espais públics interns (places, rotondes, aparcaments, etc.).

B. Espais en àrees rurals o naturals:

- ◆ Caldria realitzar un inventari detallat de **zones naturals degradades i de recuperació inviable** o amb un alt grau de dificultat (per exemple antigues pedreres). I estudiar, en cada cas, les possibilitats que ofereixen per a la producció de renovables.
- ◆ La instal·lació de plaques fotovoltaïques cobrint la superfície de **canals de reg, basses d'emmagatzematge d'aigua o equipaments similars**, alhora que permetria produir energia, reduiria les pèrdues d'aigua causades per l'evaporació, tot incrementant alhora el rendiment de les plaques fotovoltaïques.
- ◆ Caldria explorar, com han fet altres països, les possibilitats que ofereix la **superfície dels embassaments i altres làmines d'aigua** (amb projectes que evitessin impactes negatius sobre la biodiversitat, el paisatge o d'altres usos anteriors o previstos).
- ◆ Caldria aprofitar igualment les **teulades de granges, magatzems i altres instal·lacions agrícoles** per a situar-hi plaques fotovoltaïques i, en la mesura del possible, complementades amb aerogeneradors de petit format.
- ◆ Igualment és imprescindible, com es comenta en altres apartats, **incentivar la recerca i innovació en agrovoltaica** i aplicar-la als conreus i espais més idonis.

4 Declaració de "projectes d'interès territorial estratègic"

Suposaria un decisiu pas endavant per a impulsar el nou model de transició energètica que s'atorgués la consideració de "projectes d'interès territorial estratègic" a tot el conjunt de petits i mitjans projectes de reduïts impactes negatius detallats en els punts anteriors.

La declaració de "projectes d'interès territorial estratègic" s'hauria d'aplicar a una àmplia tipologia de projectes, entre d'altres:

- ◆ Els que minimitzen l'impacte sobre el territori aprofitant espais antropitzats (des de les cobertes fotovoltaïques per autopistes fins als embassaments on no s'afectessin ecosistemes)

- ◆ Els innovadors que permeten produir més energia per a l'autoconsum (a tall d'exemple: les diferents opcions d'instal·lacions eòliques de petit format per entorns urbans)
- ◆ Els projectes d'agrovoltaica
- ◆ Els projectes que aprofitin recursos locals de baix impacte (biomassa correctament gestionada, hidroelèctrica,....)
- ◆ Els projectes locals público-comunitaris
- ◆ Els projectes d'autoconsum a llars, empreses i administracions
- ◆ Altres projectes que les innovacions tecnològiques que aniran sorgint fins el 2030 i el 2050 puguin posar a l'abast de la ciutadania i del Govern.

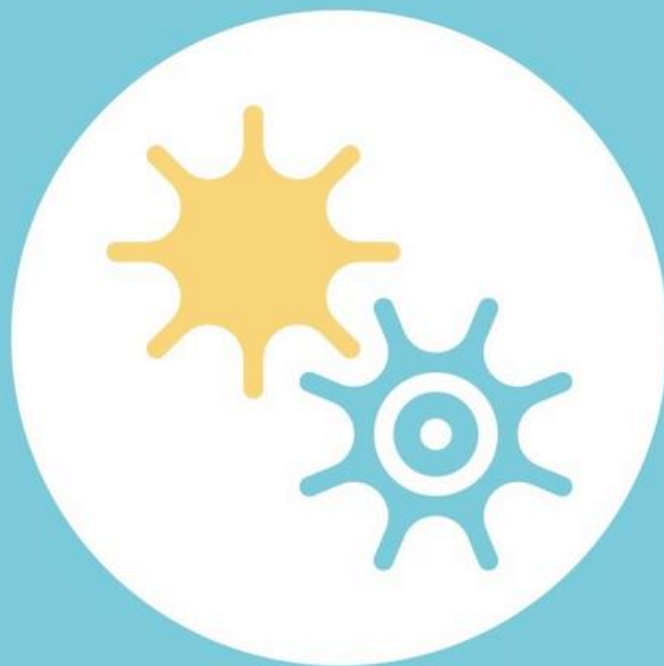
5 Resultats de l'aplicació de les mesures proposades:

L'aplicació del conjunt de mesures incloses en els punts anteriors conduiran a la prioritització dels projectes responsables i sostenibles tot facilitant que es difonguin àmpliament per tot el territori català. Així podran desenvolupar tot el seu potencial i assoliran la capacitat per a produir la major part de l'energia que necessitarà el país en 2030 i 2050.

- ◆ 1. L'aplicació del conjunt de mesures proposades en els punts anteriors tindrien com a resultat **l'impuls i prioritització dels projectes que suposin inequívocs beneficis per al conjunt de la ciutadania facilitant que es difonguin àmpliament per tot el territori català i desenvolupin tot el seu potencial**. Implementant tot el conjunt de mesures necessàries **podrien produir més del 70% de l'energia que necessita el país**.
- ◆ 2. Una acurada planificació de les necessitats energètiques del territori, de la capacitat de reducció de consums i la producció de renovables responsables **permetrà reduir al mínim imprescindible (o fer totalment innecessàries) les autoritzacions per a la construcció de grans centrals eòliques i fotovoltaïques per assolir els compromisos de la Unió Europea per al 2030 i el 2050**. En conseqüència es reduiran igualment els seus greus impactes negatius sobre l'entorn fent possible que el territori català avanci de forma sostenible implantant un model de renovables que beneficiï el conjunt de la ciutadania.

És de vital importància, per a no destruir actius bàsics que ens permetin construir un futur sostenible pel conjunt del territori català, impulsar una transició energètica basada en petits i mitjans projectes responsables i sostenibles fixant com objectiu que assoleixin la producció de més del 70% de l'energia que necessita el país. En conseqüència, es podran reduir en gran mesura (o fer innecessàries) les grans centrals de renovables per a poder assolir els compromisos europeus per al 2030 i el 2050.

7. GARANTIR LA PROTECCIÓ DE LA BIODIVERSITAT, EINA IMPRESINDIBLE EN LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

GARANTIR LA PROTECCIÓ DE LA BIODIVERSITAT, IMPRESCINDIBLE EN LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC

El Tracte Verd Europeu (Brussel·les, 11.12.2019) reconeix que “els ecosistemes proporcionen serveis essencials com a menjar, aigua dolça, aire net i refugi. Mitiguen els desastres naturals, les plagues i les malalties i regulen el clima”. Per a la Unió Europea la protecció i restauració de la biodiversitat juntament amb la transició cap a les energies renovables són dos reptes interdependents i fonamentals per a combatre l'emergència climàtica. Ambdós són urgents i imprescindibles, cal abordar-los abans del 2030 per tal de recuperar la salut del nostre entorn natural.

Des de la Generalitat de Catalunya cal establir una regulació estricta que impedeixi que les grans centrals industrials de producció d'energies renovables provoquin destruccions de la biodiversitat i els ecosistemes:

Cal garantir la protecció de:

- ♦ Espais naturals protegits
- ♦ Hàbitats d'interès comunitari (HIC) reconeguts per la UE, especialment els HIC prioritaris dels quals la UE en contempla l'augment, no pas la seva degradació
- ♦ Connectors biològics (sovint sense cap figura de protecció)
- ♦ Zones de pas d'aus migratòries
- ♦ Espais amb alta concentració de biodiversitat: boscos, zones estepàries, zones humides i altres
- ♦ Zones d'activitat agrària o ramadera que exerceixin un paper determinant en la preservació de la biodiversitat

Cal establir mecanismes per a evitar l'impacte negatiu de les grans instal·lacions de renovables en els ecosistemes:

- ♦ Cal regular la procedència dels materials constructius emprats per als aerogeneradors i les plaques fotovoltaïques de manera que no utilitzin (o redueixin en la mesura del possible) l'ús de materials que generen forts impactes en els països d'origen (fusta de balsa, coure, ...)
- ♦ Cal establir fiances aplicades a les empreses promotores que garanteixin poder aplicar una correcta gestió als residus que generen aquestes centrals industrials de renovables tant durant la fase de funcionament com posteriorment, quan es procedeixi a desmantellar-les.

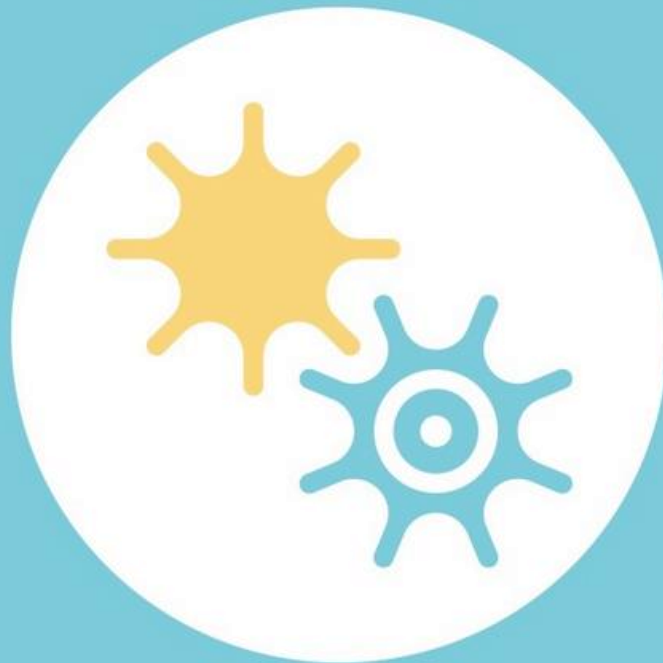
Cal implementar mesures bàsiques per evitar la destrucció de la biodiversitat que pot causar la instal·lació de grans centrals industrials de renovables:

- ◆ En primer lloc **cal reduir al mínim imprescindible (o fer innecessària) la instal·lació de grans centrals eòliques i fotovoltaïques en espais naturals o agraris** del territori català, substituint-les per projectes responsables i sostenibles, ben distribuïts i sense impactes negatius.
- ◆ Si la planificació de la transició energètica conclou que cal habilitar la implantació d'un nombre mínim imprescindible de centrals eòliques i fotovoltaïques, cal legislar les mesures necessàries per evitar que destrueixin hàbitats naturals o agraris:
 - **Prohibir la instal·lació en espais naturals protegits**
 - **Prohibir la instal·lació en un radi mínim de 2 km. de distànciadels límits d'un espai natural protegit**
 - **Prohibir la instal·lació en espais d'alt interès natural i paisatgístic (encara que no estiguin actualment protegits)**
 - **Prohibir la instal·lació en espais de pas per a aus migratòries (molts encara no han estat estudiats ni inventariats)**
 - **Prohibir la instal·lació en sol destinat a activitats agràries o ramaderes**
 - **Prioritzar la instal·lació de les centrals industrials de renovables en espais propers a zones amb activitat industrial i/o alta densitat urbana**

Cal regular mesures addicionals per evitar els greus perills per a la biodiversitat provocats per les grans centrals eòliques:

- ◆ **Suposen un nou element que pot provocar incendis** a causa dels centenars de litres d'oli continguts per a reduir la fricció del rotor i dels materials constructius emprats, igualment altament inflamables (fibra de vidre i fusta de balsa). Cal tenir en compte que els rotors en flames ja ha provocat diversos casos d'incendis en el nord de la Península Ibérica.
- ◆ **Aporten diversos factors complementaris que també incrementen el risc d'incendis:** la llarga xarxa de línies d'alta tensió per a conduir l'energia, el gran nombre de subestacions distribuïdes per àrees boscoses o conreades, les tasques de manteniment constant, etc.
- ◆ **Dificulten greument les tasques d'extinció dels incendis amb mitjans aeris.** Diverses comunitats autònomes ja han prohibit el vol dels mitjans d'extinció aeris d'ala fixa en un radi extens al voltant dels aerogeneradors, justament situats en zones muntanyoses on generalment és molt complicat arribar-hi amb mitjans terrestres.

8. MESURES DE REGULACIÓ ESPECÍFIQUES PER A LES GRANS CENTRALS INDUSTRIALS DE RENOVABLES

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

MESURES DE REGULACIÓ ESPECÍFIQUES PER A LES GRANS CENTRALS INDUSTRIALS DE RENOVABLES

Estimem que amb una acurada planificació i la implementació de totes les mesures d'estímul necessàries per impulsar arreu de Catalunya els projectes responsables i sostenibles (exposats en els apartats 5 i 6 d'aquest document), es pot arribar a produir entre el 70% i el 100% de l'energia renovable que necessitarà Catalunya per donar compliment als compromisos europeus per al 2030 i el 2050.

Es fonamental que el Govern assumeixi el compromís d'autoritzar únicament el nombre mínim imprescindible de grans projectes de producció industrial de renovables necessaris per a cobrir les necessitats del territori català en 2030 i 2050, una vegada s'hagin activat totes les capacitats de producció dels projectes renovables i sostenibles.

Si resultés imprescindible aprovar la construcció d'uns quants projectes de grans centrals de renovables eòliques o fotovoltaïques per acabar d'abastir energèticament el conjunt del país, caldria regular-los de forma estricta amb l'objectiu de reduir-ne en la mesura del possible els seus impactes negatius.

8. Regulació de la finalitat, els processos d'autorització, la fiscalitat, les compensacions i la participació local

A l'entorn del model de transició energètica que impulsi el Govern i de les condicions per a la implantació de grans centrals d'energies renovables hi ha una multiplicitat d'elements que cal regular de forma clara i estricta:

1 A. Cal establir mecanismes reguladors que garanteixin que sobre el territori català es podran autoritzar únicament el nombre mínim imprescindible de centrals industrials de producció de renovables per a cobrir les necessitats energètiques del país en 2030 i en 2050.

- ♦ Cal poder donar compliment als compromisos europeus d'implantació d'energies renovables per al 2030 i 2050 però **reduint al mínim imprescindible la quantitat de grans centrals de producció de renovables implantades en territori català**, atès que són instal·lacions amb un elevat nombre d'impactes negatius sobre el territori i sobre el conjunt de la ciutadania catalana.

- ♦ Cal prioritzar la producció de renovables amb projectes responsables i sostenibles al servei de la ciutadania (tal i com es detalla en els apartats 5 i 6). Caldria **regular la limitació del nombre de projectes de grans centrals procedint a autoritzar únicament els imprescindibles per a cobrir les necessitats del territori català**. Aquest punt caldria definir-lo després d'aplicar un acurat procés de planificació que determini quanta energia es pot produir a Catalunya a través dels projectes responsables, tant a curt termini com en els propers 30 anys.

B. Cal establir mecanismes reguladors que prohibeixin l'autorització d'instal·lacions de grans centrals de renovables destinades a produir energia per a l'exportació.

Tenint en compte que les grans centrals de renovables tenen importants impactes negatius sobre el territori i la població de l'entorn, cal que la Generalitat assumeixi el compromís ferm de que dins del territori català únicament s'hi autoritzarà la instal·lació del nombre de grans centrals de producció de renovables (eòliques i fotovoltaïques) imprescindibles per a cobrir les necessitats energètiques del territori català.

- ♦ Cal legislar de forma rigorosa que **no s'autoritzarà la implantació de grans centrals d'energies renovables la producció energètica de les quals sigui susceptible d'anar destinada a:**
 - **L'exportació d'energia elèctrica a altres països** o a altres territoris de l'estat espanyol
 - **La creació de centrals de producció d'hidrogen verd destinat a l'exportació**
 - Altres finalitats exportadores similars

C. Cal establir mecanismes de concertació territorial i participació popular en l'aprovació dels punts d'implantació de les grans centrals de producció de renovables.

La decisió sobre la implantació o no d'una gran central de producció eòlica o fotovoltaïca no pot dependre únicament de l'aprovació de la Ponència d'Energies Renovables o de determinades àrees del Govern. Hi han de tenir un paper determinant els ajuntaments dels municipis afectats i especialment el conjunt de la ciutadania afectada, que ha de poder exercir la seva capacitat de decisió en un tema tan transcendent per al seu futur a curt, mitjà i llarg termini.

- ♦ Per a cada projecte de gran central eòlica o fotovoltaïca cal **establir mecanismes que regulin la participació en les decisions de tots els municipis afectats**, no únicament dels que acullen en el seu terme la instal·lació dels aerogeneradors o d'una central fotovoltaïca, sinó també de tots els municipis (veïns o no) que en rebran els impactes negatius.
- ♦ Es proposa la creació de **mecanismes de concertació territorial (d'abast comarcal o veguerial) i mecanismes de coordinació entre unitats territorials veïnes, així com en el conjunt del territori català**. En aquests mecanismes de concertació és imprescindible donar veu i vot a les plataformes i entitats que representin la ciutadania afectada.

- ◆ Es proposa regular la participació de la ciutadania a través de **mecanismes de consulta popular específica en cada població afectada, on hi puguin participar tots els veïns afectats**, emprant com a unitat de decisió bàsica el poble (tenint en compte que molts municipis agrupen diverses poblacions i un territori molt extens). Cal tenir en compte que en la Catalunya rural existeixen molts termes municipals extensos que apleguen diverses poblacions amb identitat històrica i geogràfica pròpia, per tant les consultes populars s'han d'articular a partir de les unitats poblacionals afectades, no utilitzant com a unitat de decisió popular el conjunt del municipi atès que les afectacions poden tenir intensitats molt diferents en els diversos nuclis de població i sectors del terme municipal.

D. Regulació de la fiscalitat i aplicació de cànon

Tenint en compte que els projectes de centrals industrials de producció de renovables tenen greus impactes sobre els territoris de l'entorn, que les empreses promotores són multinacionals energètiques, i que aquests projectes poden arribar a produir rendibilitats anuals molt elevades, cal establir mesures compensatòries.

Actualment les imposicions fiscals que es poden aplicar als projectes des del nivell municipal permeten una àmplia diversitat de tipus impositius. Caldria trobar mecanismes per a **homogeneïtzar aquests tipus impositius**.

- ◆ **D.1** Cal establir mecanismes per a **impulsar una fiscalitat municipal coherent, proporcionada i homogènia en tots els municipis** que rebin la implantació de grans projectes de renovables:
 - Proposta per optimitzar la recaptació municipal a través del ICIO (Impost sobre Construccions, Instal·lacions i Obres). El tipus impositiu, d'acord amb el que determina la Llei d'Hisendes Locals, pot ser de fins a un 4%. La major part dels ajuntaments sovint apliquen un percentatge baix per a impulsar l'activitat constructiva en els seus municipis.
 - Caldria articular el mecanisme adient per a recomanar als ajuntaments que prevegin haver de tramitar durant l'anualitat següent alguna llicència d'obres d'un gran projecte de centrals de renovables, el següent:
 - Que ho tinguin en compte quan iniciïn la modificació de les ordenances fiscals durant l'anualitat anterior i, tenint en compte que aquests grans projectes tindran importants impactes negatius sobre l'activitat econòmica i la qualitat de vida dels veïns, aprovin aplicar durant la següent anualitat el tipus impositiu màxim (4%) en l'Impost sobre Construccions Instal·lacions i Obres, d'acord amb el que disposa la Llei d'Hisendes Locals
- ◆ **D.2** Cal **crear mecanismes reguladors que impedeixin que s'estableixin convenis voluntaris entre les empreses i els ajuntaments** que hagin d'acollir els projectes de grans centrals renovables. L'opinió d'un equip de govern municipal en un tema tan transcendent per al futur de la població no pot estar condicionada per possibles donacions econòmiques al municipi.

- ♦ **D.3 Proposem l'aplicació d'un cànon anual específic sobre les grans centrals de renovables** seguint exemples internacionals i propers (com els estan aplicant les **comunitats autònomes de Galícia i el País Valencià**):
 - Tenint en compte que els beneficis anuals de les grans multinacionals energètiques són elevadíssims i que cada projecte de gran central de producció de renovables els aportarà quantiosos beneficis anuals mentre estan ocasionant un gran nombre d'impactes negatius sobre el territori on s'implanten, considerem que **han de contribuir a pal·liar aquestes externalitats negatives a través de l'aplicació d'un cànon anual específic per a les grans centrals de renovables.**
 - **Es podria recuperar la proposta del 2017 de l'Associació de Municipis Eòlics de Catalunya:** aplicar un cànon a les grans centrals eòliques -caldrà aplicar-lo igualment a les fotovoltaïques- que fos progressiu en funció de la potència instal·lada en cada central, per tal de promoure el nou model de producció de renovables amb generació distribuïda, més sostenible i més eficient:
 - Centrals amb una potència instal·lada entre 4,5 i 10,5 MW: 1.500 €/MW
 - Centrals amb una potència instal·lada entre 10,5 i 22,5 MW: 2.700 €/MW
 - Centrals amb una potència instal·lada de més de 22,5 MW: 3.900 €/MW

E. Aplicació de compensacions especials per als territoris i els ciutadans afectats per la implantació de grans centrals de renovables

La implantació de les grans centrals d'energies renovables té importants impactes no únicament sobre l'entorn immediat sinó també sobre grans extensions de territori, sovint habitat per població resident en els àmbits rurals que té dret a què no es vegi degradada la seva qualitat de vida.

Tenint en compte que les empreses promotores de les grans centrals de producció d'energies renovables obtenen anualment un alt volum de beneficis de l'explotació de les centrals considerem que han d'aportar els recursos necessaris per **contribuir directament a mitigar tots els impactes negatius que aquestes instal·lacions produiran en tots els afectats** (en especial als municipis, ciutadans i biodiversitat).

- ♦ **E.1 Cal establir compensacions per als municipis que hagin d'acollir una gran central eòlica o fotovoltaïca, així com també per als municipis propers que en rebin l'impacte,** de manera que, en una escala variable segons la rellevància de l'impacte, tots els municipis afectats rebin recursos econòmics addicionals per a compensar les oportunitats perdudes de generar activitats econòmiques sostenibles (turisme, productes d'alt valor afegit, etc.), la pèrdua de qualitat de vida dels seus habitants i els impactes sobre la biodiversitat i els ecosistemes. Les compensacions econòmiques hauran de distribuir-se entre els pobles i masies del municipi de forma proporcional als impactes negatius suportats.

- ♦ **E.2 Cal establir compensacions econòmiques per a tots els ciutadans afectats per la proximitat de les centrals** (especialment les eòliques). Les compensacions haurien de produir-se durant tot el període de funcionament de les centrals i els imports haurien de ser proporcionals a la proximitat de les instal·lacions, el nombre d'efectes negatius suportats i la quantitat d'instal·lacions.
 - Es pot prendre com a model el sistema de compensacions implantat a Dinamarca. Hi han regulat legislativament que els habitants amb propietats situades en els entorns d'una instal·lació eòlica tenen dret a reclamar una compensació si la construcció de la turbina o del parc (sempre que siguin superiors als 25 m d'alçada) facin perdre valor a la seva propietat. Els diferents graus d'afectació són definits per un organisme públic a partir d'estudis de visibilitat.

- ♦ **E.3 Cal establir mecanismes de compensació econòmica dels efectes negatius de les grans centrals de renovables sobre els espais naturals i la biodiversitat afectada.** L'import de les compensacions ha de destinar-se a l'aplicació de mesures de regeneració de la biodiversitat.
 - Per aquest tipus de mesures disposem del precedent de Dinamarca que va constituir un fons financer de compensació, anomenat Green Scheme. Aquest fons podrà ser utilitzat per invertir en projectes que impulsin un reforçament dels valors paisatgístics i recreatius de l'àrea concreta on s'ubiqui una nova central eòlica.

F. Impulsar la participació local en la propietat de les grans centrals de renovables

Cal establir mecanismes específics per a regular la participació del teixit social local en els grans projectes de centrals de producció de renovables:

- ♦ Regular l'obligació que els grans projectes de producció de renovables (de més de 5 MW) ofereixin la possibilitat de **participar en el 20 % de la propietat del projecte a les persones físiques o jurídiques, públiques o privades, radicades en el municipi** en el qual es pretén situar la instal·lació de la central.

- ♦ Si no s'arriba al 20 % amb el nombre de persones físiques o jurídiques interessades dins del municipi d'implantació, caldria ampliar l'oferta a les persones físiques o jurídiques, públiques o privades, radicades als municipis limítrofs. En cas que continuï sense assolir-se el 20 %, s'hauria d'estendre l'oferta a les persones físiques o jurídiques, públiques o privades, radicades a Catalunya.

- ♦ **Cal vetllar perquè la participació sigui distribuïda entre tots els ciutadans** regulant que cap dels inversors, sigui persona física o jurídica, pública o privada, pugui adquirir més del 10% de l'import de la participació reservada a la població local.

- ♦ Es pot emprar com a model la regulació a Dinamarca, on els promotors de parcs eòlics estan obligats a posar a disposició fins al 20% de les accions de la propietat del projecte eòlic com a opció de compra per als habitants del municipi on s'ubica el nou projecte, o per a aquells amb residència permanent a una distància màxima de fins a 4,5 km.

9. Regular l'aprovació o desestimació dels projectes de grans centrals de renovables a través de criteris clars, rigorosos i transparents.

Una vegada aprovat tot el conjunt legislatiu que reguli els aspectes bàsics i generals que haurien de complir els projectes de grans centrals de renovables, descrits en l'apartat A, caldria procedir a aprovar uns criteris estrictes per a condicionar l'aprovació dels projectes de manera que es protegeixi el territori i la ciutadania dels impactes negatius més greus que poden arribar a produir aquestes centrals.

Al Govern correspon la missió de vetllar pel present i pel futur de la ciutadania, especialment en una qüestió d'extraordinària transcendència com la transició energètica. Per tant es proposa que estableixi, amb la participació de la ciutadania a través dels processos de consulta pertinents, uns criteris clars, rigorosos i transparents que haurien de complir tots els projectes de grans centrals d'energies renovables per a poder rebre l'autorització. A través d'aquest procediment es podrà denegar l'autorització de tots aquells projectes de grans centrals de renovables que no garanteixen que tindran uns impactes negatius molt reduïts sobre l'entorn.

Cal aplicar criteris de protecció i defensa del patrimoni comú i la ciutadania:

A. Criteris per a millorar la protecció del patrimoni natural:

- ♦ Sintetitzant les necessitats de protecció del patrimoni natural descrites en l'apartat 7, es fa evident que cal ampliar les mesures de protecció que estableix el Decret llei 16/2019. El redactat d'aquest decret considera únicament "zones no compatibles" amb els parcs eòlics "els espais naturals d'especial protecció (ENPE), les zones d'especial protecció de les aus (ZEPA) i els espais naturals inclosos al PEIN de superfície inferior a 1.000 ha" (Article 8.2). I no compatibles amb les centrals fotovoltaïques únicament "els espais naturals inclosos en la Xarxa Natura 2000" (Article 9.2).
- ♦ **Caldria estendre la prohibició d'ubicar centrals eòliques o fotovoltaïques a tots els espais naturals d'alt valor i les seves immediacions:**
 - Espais naturals protegits
 - Hàbitats d'interès comunitari (HIC)
 - Connectors biològics
 - Zones de pas d'aus migratòries
 - Espais amb alta concentració de biodiversitat: boscos, zones estepàries, zones humides i altres
 - Zones d'activitat agrària o ramadera que exerceixin un paper determinant en la preservació de la biodiversitat
 - L'entorn de tots aquests espais naturals d'alt valor en un radi mínim de 2000m

B. Criteris per a millorar la protecció del patrimoni cultural:

- ♦ **Cal establir criteris de protecció de l'entorn dels elements catalogats com a patrimoni arquitectònic o arqueològic.** Un monument, un jaciment o una edificació d'alt valor històric han d'estar protegits en tota la seva integritat, **no únicament l'edificació o el perímetre del jaciment, sinó també el seu entorn que constitueix una part indestruïble de l'essència d'aquests elements patrimonials**, tots ells amb un alt valor cultural com a dipositaris de la identitat del país i també amb un gran potencial (present o futur) com a element dinamitzador de l'economia local.

C. Criteris per evitar la destrucció del patrimoni paisatgístic comú:

És fonamental i imprescindible l'aplicació de mesures d'harmonització amb el paisatge de les noves instal·lacions de les grans centrals industrials d'energies renovables. El Govern té la obligació d'implantar les mesures necessàries per a poder complir els objectius del Conveni Europeu del Paisatge, al qual el Parlament de Catalunya va adherir-se el desembre de 2000. Igualment té l'obligació de donar compliment als principis establerts per la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge.

Derivat de les obligacions i compromisos detallats en el punt anterior, és imprescindible que el Govern exigeixi la **incorporació als projectes de grans centrals de renovables d'uns exhaustius informes d'avaluació de l'impacte paisatgístic:**

- ♦ **Per poder analitzar correctament els impactes dels projectes de centrals eòliques de grans dimensions** (a partir dels 5MW) que es presentin a la Generalitat per a iniciar la seva tramitació, cal que el Govern els exigeixi la incorporació, dins la documentació que les empreses promotores han d'incloure en el projecte, d'un **informe detallat del radi de visibilitat de cada aerogenerador així com la planimetria, descripció i característiques de l'afectació en cada una de les unitats de paisatge que es veuran alterades per la seva implantació** (tant les unitats de paisatge reconegudes oficialment com a paisatges d'alt valor com aquelles que no han rebut formalment aquesta valoració). Igualment hauria d'incloure tant les unitats de paisatge properes al punt d'implantació com les més allunyades.
 - Derivat del fet que els aerogeneradors actuals són infraestructures de dimensions gegantines (uns 200m. d'altura) i que es projecta ubicar-los al capdamunt de muntanyes i carenes, tindran un radi d'impacte visual molt ampli. Per tant, la seva incidència en el paisatge és molt intensa i extensa.
- ♦ En les instal·lacions de plaques fotovoltaïques l'impacte en el paisatge té característiques diferents. Les instal·lacions suposaran un impacte molt intens sobre un paisatge rural o natural determinat però el radi d'afectació és, òbviament, menys extens. Caldria que el Govern exigís igualment la incorporació al projecte de cada central fotovoltaïca d'un informe d'avaluació de l'impacte paisatgístic ben exhaustiu.

- ◆ Igualment és imprescindible que el Govern exigeixi la incorporació, als projectes presentats per a demanar l'autorització d'instal·lació de grans centrals d'energies renovables, de **diverses propostes d'ubicació aplicant criteris d'integració paisatgística**:
 - Aquests projectes haurien d'**incorporar, com a part de l'informe d'avaluació de l'impacte paisatgístic, diverses propostes de mesures per a harmonitzar la integració dels aerogeneradors i les grans extensions de fotovoltaïques dins el paisatge que els envoltarà**. Haurien d'incloure un mínim de 3 propostes diferents d'ubicació, on es descriguin detalladament les mesures d'integració paisatgística aplicades i els criteris d'integració paisatgística en què s'han basat. Igualment haurien d'incorporar l'exposició detallada dels motius pels quals han desestimat l'aplicació d'altres criteris.
 - **Hauria de ser el conjunt dels ciutadans afectats per l'impacte paisatgístic de cada un dels projectes en tramitació els qui poguessin decidir**, a través dels mecanismes de participació democràtica pertinents, quina de les propostes d'integració paisatgística és la que consideren més convenient.
- ◆ Seguint l'exemple d'Escòcia els informe d'avaluació de l'impacte paisatgístic haurien d'analitzar detalladament elements com el caràcter del paisatge (landscape character), els valors escènics i visuals d'aquest paisatge (landscape and scenic value), la morfologia del lloc, l'escala del paisatge (paisatge obert o fragmentat), les perspectives i el sentit de la percepció, els usos del sòl, l'existència de patrons paisatgístics, la presència de punts focals o elements singulars en el paisatge, els assentaments i els paisatges urbans i industrials, la localització en espais costaners o propers a masses forestals, etc.
- ◆ Caldria tenir en compte, com han fet a Escòcia i altres territoris europeus, **la importància que té la dimensió paisatgística des d'un punt de vista vivencial i identitari, així com la relació de les comunitats locals amb el seu entorn**. El respecte a aquests valors del territori hauria de ser d'obligat compliment pels grans projectes d'energies renovables.
- ◆ En definitiva, seguint l'exemple escocès, el Govern hauria de vetllar perquè els projectes de centrals industrials de renovables no interferissin en l'ús que la ciutadania fa del territori. I hauria d'establir **mesures per garantir que els espais amb un ús social puguin continuar essent gaudits plenament per la comunitat i pels visitants**.

D. Criteris per a garantir la protecció de la sobirania alimentària:

El Decret llei 16/2019 determina la “no afectació significativa a sòls de valor agrològic alt o d’interès agrari elevat” amb els projectes d’implantació de renovables. Però, per aplicar de forma coherent aquesta limitació, cal dur a terme la revisió de l’informe tècnic sobre la protecció dels sòls d’alt valor agrològic del Departament d’Agricultura de 7 de setembre de 2020, per incloure criteris de no afectació significativa a sòls d’interès agrari elevat en base als principis inclosos a la Llei 3/2019, dels espais agraris.

- ◆ El nou Decret que reguli la implantació de les renovables hauria de protegir la totalitat dels sòls agraris, també els sòls de qualitat agrològica mitjana, i no permetre-hi la implantació de cap gran central fotovoltaica o eòlica.
- ◆ Igualment, el nou decret hauria de posar limitacions a la implantació de renovables damunt superfícies de conreu abandonades en els darrers anys, aplicant dos criteris d’exclusió:
 - La seva funció com a corredors naturals per a la biodiversitat
 - La seva capacitat de tornar a esdevenir conreables d’acord amb les noves produccions agroalimentàries locals de qualitat que van sorgint arreu del territori

E. Criteris per evitar la destrucció de recursos escassos en àrees especialment vulnerables:

És evident que hi ha una diversitat de casuístiques que converteixen algunes àrees del nostre territori en especialment vulnerables per un o altre factor. Cal evitar que la construcció de centrals de renovables accentui o agreugi aquesta vulnerabilitat.

- ◆ Una vulnerabilitat que afecta nombroses àrees del territori català és la **fragilitat de les masses boscoses davant els incendis estivals**. Cal tenir en compte que les centrals eòliques poden agreujar aquest problema i cal establir les mesures necessàries per a evitar- ho.
 - Els incendis constitueixen una catàstrofe ambiental de greus conseqüències. Emeten milers de tones de CO₂ a l’atmosfera, impedeixen que la coberta vegetal de la superfície cremada continuï exercint la seva funció de captació de CO₂ i destrueixen grans quantitats de biodiversitat.
 - **Els aerogeneradors, situats generalment sobre muntanyes cobertes d’arbrat, suposen un nou element de risc afegit** a uns territoris molt fràgils. Cal tenir en compte que ja han provocat diversos incendis en el nord de la Península Ibèrica.
 - Per altra banda, **els aerogeneradors dificulten les tasques d’extinció amb mitjans aeris** perquè aquests no poden volar per les seves proximitats durant un incendi quan hi ha columnes de fum oscil·lant amb el vent.

Igualment caldria tenir en compte les especificitats d'una gran diversitat d'espais amb situacions específiques de vulnerabilitat que s'agregaria si els projectes de grans centrals de renovables finalmentes duguessin a terme. N'esmentem dues a tall d'exemple:

- ◆ Elevat consum d'aigua dolça per a la construcció de les fonamentacions, neteja i manteniment de les centrals fotovoltaïques, en ocasions projectades en àrees on els recursos hídrics són molt escassos, els conreus pateixen sequera i no es poden regar (l'administració no hi ha construït els sistemes de proveïment d'aigua de reg compromesos) i els habitants sovint es veuen afectats per restriccions en el subministrament domèstic.
- ◆ Eliminació de superfícies de bosc en zones on aquestes són molt escasses. Hi ha amplis sectors de la Catalunya central i meridional que han conservat poca superfície coberta de bosc, generalment situada al capdamunt de les carenes i en els pendents que permeten accedir-hi. Molts d'aquests espais resultarien parcialment destruïts si s'autoritza la instal·lació d'aerogeneradors gegants, tant per l'explanada de construcció i fonamentació com per l'ampliació dels camins per a transportar-ne les peces (d'uns 8 m. d'amplada en els trams rectes i molt més amplis en les corbes) i també per les taies de la vegetació sota les línies d'evacuació de l'energia.

F. Criteris de protecció dels drets fonamentals i la qualitat de vida de la ciutadania afectada

La proximitat dels punts d'implantació de grans centrals de producció d'energies renovables tenen una forta incidència en la qualitat de vida i la salut de les persones que resideixen a les seves proximitats:

- ◆ Elevats nivells de sorolls metàl·lics constants (dia i nit)
- ◆ Ombres intermitents projectades per les pales
- ◆ Pèrdua de qualitat del cel nocturn (llums intermitents blanques o vermelles o llums fixos vermells)
- ◆ Diversos estudis alerten igualment de la possibilitat que produeixin rellevants afectacions a la salut

L'administració no pot autoritzar projectes que vulnerin els drets fonamentals dels ciutadans que viuen en les proximitats dels punts on es volen ubicar les centrals de renovables. (Veure Annex 1)

Es vulneren diversos drets fonamentals:

- ◆ **Article 15 de la Constitució Espanyola:** Dret a la integritat física i moral
- ◆ **Article 18 de la Constitució Espanyola:** Dret al respecte de la vida privada i familiar
- ◆ **Article 8 del CEDH (Conveni Europeu per la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals):** Disposa que "tota persona té dret al respecte de la seva vida privada i familiar, del seu domicili i de la seva correspondència"

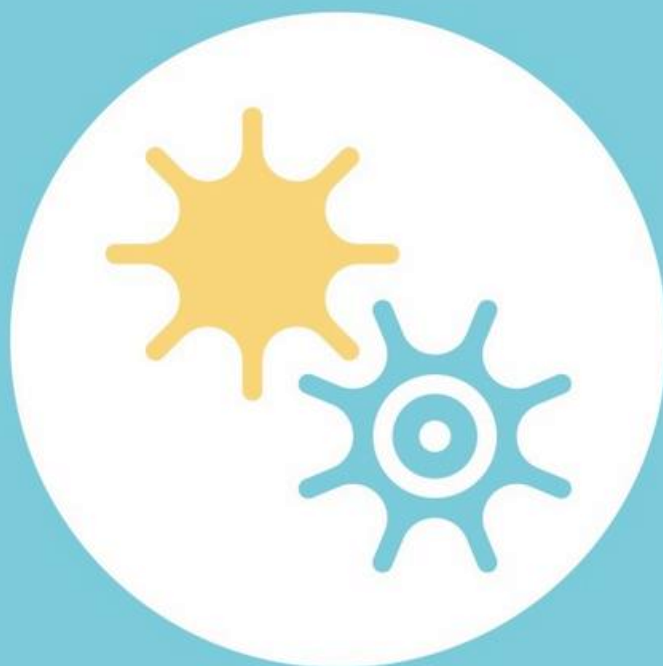
- ◆ **Article 33 de la Constitució Espanyola** -Vulneració del dret a la propietat-: Beneficiant uns propietaris (els qui rebrien els molins en el seu terreny) i perjudicant a altres (els qui patirien una devaluació de la seva propietat per la instal·lació dels aerogeneradors a costat de la seva propietat)
- ◆ La limitació de drets fonamentals s'ha de fer sempre aplicant el **principi de proporcionalitat**. En aquest cas l'administració hauria de demostrar que no hi ha cap altra opció en la ubicació de les instal·lacions de renovables.
- ◆ Per establir una regulació que protegeixi la qualitat de vida bàsica dels residents en el medi rural es podria prendre com a model la regulació vigent en diversos land alemanys, que no permeten la instal·lació d'aerogeneradors a una distància respecte a punts habitats (pobles o masies) inferior a 10 vegades el diàmetre de rotació de les ales (aplicat als projectes d'aerogeneradors actualment en tramitació serien 1700m).

Cal tenir molt en compte que els avantprojectes de centrals eòliques presentats fins al juliol de 2021 mostren uns elevats percentatges d'afectació per gran proximitat a punts habitats.

- ◆ A tall d'exemple, dins la comarca de la **Segarra**, el **64% dels aerogeneradors** inclosos en els avantprojectes presentats fins l'octubre de 2020, tots ells considerats "viabls" per la Ponència d'Energies Renovables, si es construïssin **estarien situats a menys de 1000m d'un punt habitat (masia o població)**.
- ◆ Per altra banda, **arreu del territori es troben exemples en que els projectes en construcció i els avantprojectes presentats (i que han rebut la consideració de viabls) poden provocar innumerables situacions d'extrema gravetat. Esmentem alguns exemples que il·lustren aquesta problemàtica:**
 - un aerogenerador a 250m d'una masia habitada a l'Anoia
 - un aerogenerador projectat a 350m d'una església romànica de la Conca de Barberà
 - un aerogenerador projectat a 400 m d'un celler obert al públic a la Terra Alta
 - un aerogenerador projectat a 500m d'un petit nucli segarrenc
 - i molts altres

ANNEX 1:

LLISTAT DE PLATAFORMES I ENTITATS ADHERIDES A LA XARXA CATALANA PER UNA TRANSICIÓ ENERGÈTICA JUSTA

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

Llistat de plataformes i entitats adherides a la Xarxa Catalana per una Transició Energètica Justa:

En data 31 de juliol de 2021 formen part de la Xarxa aquestes 89 plataformes:

ACARN Associació Cultural amb Respecte per la Natura
ADENC Associació per la Defensa i Estudi de la Natura
ADPN La Banqueta de Juneda
ALLIMO Albera Lliure de Molins
AMEVESABA
APMA-GARRAF Agrupació per a la Protecció del Medi Ambient del Garraf
Associació Advocacia per la democràcia (Demarcació de Lleida)
Associació d'Amics del Castell Sant Miquel d'Alta-riba - AAC SMA
Associació de Càmpings de Sant Pere Pescador
Associació de defensa de l'espai natural de les Tàpies (ADENT)
Associació de Naturalistes de Girona
Associació de veïns de Santa Maria de Rubinat (Ribera d'Ondara, Segarra)
Associació de veïns i amics del Raval d'Aguilera
Associació Els Corremarges
Associació Espai Llobregós
Associació Garraf Cooperativa
Associació Mediambiental La Sínia

Associació pel desenvolupament integral de la Vall del Corb
Associació Serveis Energètics Bàsics Autònoms - SEBA
Associació Veïnal La Llana-Salvem la Llana
BATEC - Pol cooperatiu per la transició energètica
Bellprat Sobirania Energètica
CACiS el Forn de la Calç
Cassola Cultural SCCL
Càtedra UNESCO de Desenvolupament Humà Sostenible (UdG)
Col·lectiu Ecologista Bosc Verd - EdC (Ecologistes de Catalunya)
Col·lectiu per a un Model Energètic i social Sostenible
Consell Regulador Denominació d'Origen Terra Alta
Coordinadora Les Garrigues Eòlica i Solar Sostenibles
Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny
Ecologistes de Catalunya

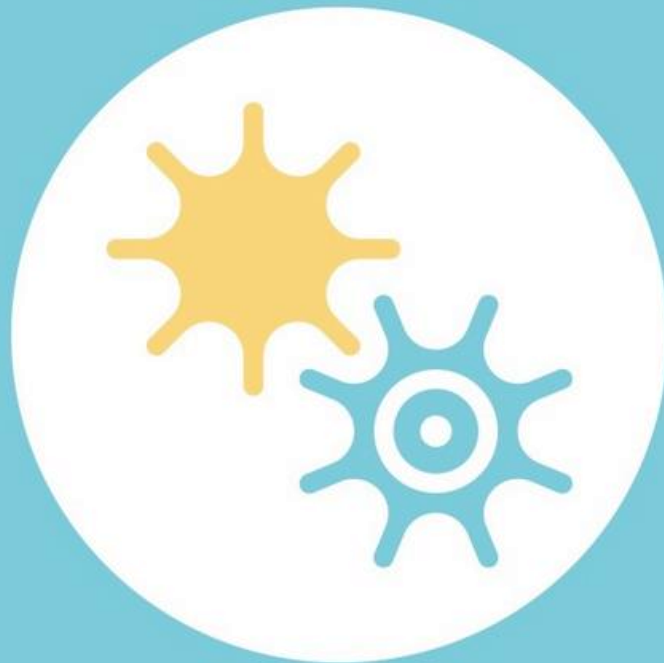
Ecologistes en Acció Catalunya
El Fanal, Grup Ecologista del Moianes
El Trill. Associació del terme d'Argençola
Energia Verda Justament Planificada i Compartida
Espitllera Fòrum d'Estudis Segarrencs
Federació - Ecologistes de Catalunya EdC
Federació d'Amposta d'Associacions de Veïnatge
Grup de Defensa de la Serra de Pinós
GEPEC-EdC
GLA Grup Local d'Acció La Llacuna
Grup d'Ecologia i Medi Ambient - Tàrrega
Grup d'Estudi i Protecció dels Ecosistemes Catalans - Ecologistes de Catalunya (GEPEC-EdC)
Grup de Defensa del Territori de Pontons
Grup de Defensa del Territori del municipi d'Estaràs
Grup per a la Defensa del Medi Natural de la Segarra - Ecologistes de Catalunya
IAEDEN-Salvem l'Empordà
IPCENA
Jorba Reflexiona
Naturalistes de Gelida
Observatori DESC
Per la Conca (associació per la sostenibilitat de la Conca d'Òdena)
Plataforma cívica SOS Gravalosa
PACA / Plataforma d'afectades per la concentració d'aerogeneradors
Plataforma Defensem lo Masroig
Plataforma No a la planta de Compostatge a la Plana del Montsià
Plataforma pel riu Siurana
Plataforma per a la Defensa del Patrimoni Natural del Priorat
Plataforma Salvem el Pla del Riols
Plataforma Salvem Fullola i la Mola
Plataforma Salvem Lo Pallars
Plataforma Territori Sostenible del Camp
Plataforma Tivissa Sud
PRIORITAT
Puigcerver lliure
Salvem Calders
Salvem Castellfollit del Boix
Salvem Gravalosa
Salvem la pineda d'en Gori
Salvem la Platja de Pals

Salvem la Serra de Feixes
Salvem lo Burgar
Salvem Maçana i Serra Morena
Salvem Tous
Salvem les Viudes
Sobirania Energètica de la Baixa Segarra (SEBS)
Som Bellprat
SOS Costa Brava
SOS Empordanet
SOS Palafrugell
SOS Penedès
Stop al macroparc eòlic marí de la Costa Brava Nord
Stop Vandellòs II
Terra Alta Viva
Tivissa Sud
Trenquem l'Ametlló
Veïns de l'Aiguasals
VIPTE - Voluntaris i Participació de les Terres de l'Ebre
Xarxa per la Sobirania Energètica

ANNEX 2 :

BREU INFORME SOBRE TRANSICIÓ ENERGÈTICA I DRETS FONAMENTALS

DRA. MAR AGUILERA VAQUÉS,
PROFESSORA TITULAR DE DRET CONSTITUCIONAL
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Xarxa Catalana
per a una Transició
Energètica Justa

Mar Aguilera Vaqués
Professora Titular de Dret Constitucional
Universitat de Barcelona
maraguilera@ub.edu

Copons, 9 de juliol de 2021

BREU INFORME SOBRE TRANSICIÓ ENERGÈTICA I DRETS FONAMENTALS

Estudi abreujat sobre l'afectació dels drets fonamentals i les propostes de la Xarxa Catalana per a una Transició Energètica Justa que permetin avançar cap a un nou model d'implantació de les energies renovables a Catalunya que estigui focalitzada en el servei a la ciutadania aplicant els valors promoguts per la Unió Europea que impulsa una transició energètica participativa, distribuïda, sostenible i democràtica i que faci possible assolir els objectius de descarbonització aprovats pel Govern pel 2030 i 2050 amb el menor nombre possible d'impactes negatius sobre el territori i els ciutadans amb especial incidència als drets fonamentals.

Pel que fa a l'anteriorment exposat en el document de la Xarxa Catalana per a una Transició Energètica Justa "Propostes per avançar cap a un Nou Model de Transició Energètica", de juliol de 2021, i als drets fonamentals, en el cas que es vulgui instal·lar un aerogenerador, xarxa elèctrica o camp de plaques solars, entre altres,

CAL TENIR EN COMPTE QUE

1.- Qualsevol projecte gran d'energies renovables i/o instal·lació de parcs eòlics, plaques solars, línies elèctriques, etc. prop dels domicilis no només afecta el dret a la vida privada i familiar si no que a més podria contravenir tot el requerit pel *European Green Deal*, **ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE DE NACIONS UNIDES, LA NORMATIVA COMUNITÀRIA, CONSTITUCIONAL I ESTATUTÀRIA** tal i com s'exposa, en part, a continuació, en relació als requisits mediambientals i de sostenibilitat. Una sostenibilitat que ha de lligar-se als drets fonamentals i a la dignitat humana.

2.- Que en aquest sentit s'ha pronunciat el **SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA** en la Resolució de l'expedient AO-00080/2021 sobre l'actuació de les administracions públiques en relació als projectes d'implantació de diverses infraestructures d'energies renovables (<https://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=53&ui=7846>).

A més a més també cal PRENDRE EN CONSIDERACIÓ ELS SEGÜENTS ASPECTES EN RELACIÓ ALS DRETS FONAMENTALS

PRIMER.- AFECTACIÓ DE DOS DRETS FONAMENTALS: EL DRET A LA VIDA PRIVADA I FAMILIAR RECONEGUT EN L'ARTICLE 18 DE LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA I EL DRET A LA INTEGRITAT FÍSICA I MORAL DE L'ARTICLE 15 CE.

Una central energètica a prop dels domicilis familiars pot atemptat contra els drets fonamentals. I no cal que sigui això. N'hi ha prou en patir una petita part d'un parc eòlic. Així, per exemple, instal·lar un molí de vent de més de dos-cents metres fent giragonses dia i nit, visible des d'una casa

o un poble, amb el soroll, contaminació lumínica i nosa que faria no només és aclaparador si no que seria una clara conculcació del dret fonamental a la integritat física i moral (**article 15 de la Constitució espanyola**) i al també dret fonamental a la vida privada i familiar reconegut en l'**article 18 de la Constitució i en l'article 8 del Conveni Europeu de Drets Humans**.

En aquest sentit s'han pronunciat desenes de sentències del Tribunal Suprem espanyol com ara la *Sentencia del Tribunal Supremo de 22 de julio de 2014 (Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección 7ª, Ponente: José Díaz Delgado)* i del Tribunal Constitucional, en sentències com la 119/2001 de 24 de maig i la 150/2011, de 29 de setembre.

En la STC 119/2001 per exemple, el Tribunal Constitucional determina que la vulneració al dret fonamental a la vida privada i familiar de l'article 18 de la Constitució es vulnera quan:

“...en determinados casos de especial gravedad, ciertos daños ambientales, aun cuando no ponga en peligro la salud de las personas, pueden atacar contra su derecho al respeto de su vida privada y familiar, privándola del disfrute de su domicilio, en los términos del art. 8,1 del Convenio de Roma EDL1979/3822 ” (STC 119/2001 , FJ 6, primer paràgraf).

I a això la mateixa sentència afegeix;

“... una exposición prolongada a unos determinados niveles de ruido, que puedan objetivamente calificarse como evitables e insoportables, ha de merecer la protección dispensada al derecho fundamental a la intimidad personal y familiar, en el ámbito domiciliario, en la medida en que impidan o dificulten gravemente el libre desarrollo de la personalidad, siempre y cuando la lesión o menoscabo provenga de provenga de actos u omisiones de entes públicos a los que sea imputable la lesión producida ” (STC 119/2001, FJ 6 , darrer paràgraf).

Pel que fa al Tribunal Suprem també aquest, i referint-se a aerogeneradors ha especificat que l'impacte sobre el dret a la integritat física i moral pot ser contundent:

“En cuanto a si la ese funcionamiento continuado de aerogeneradores comportó además una vulneración del derecho de los recurrentes del derecho a la integridad física y moral reconocido en el art. 15 de la Constitución, se ha acordado por la Sala, a instancia de aquéllos, la extensión a los presentes autos del resultado del dictamen pericial practicado en el recurso contencioso-administrativo número 970/2006 seguido ante esta Sala y Sección, dictamen elaborado por el médico especialista en psiquiatría (...) , de cuyas conclusiones se desprende que (...) presenta alteraciones del sueño que no precisan asistencia por facultativo médico, mientras que (...) padece un trastorno mixto ansioso-depresivo que precisa revisiones con facultativo médico y tratamiento farmacológico con antidepresivos y ansiolíticos. El nexo causal entre los referidos trastornos padecidos por aquéllos y el funcionamiento de los aerogeneradores queda justificado tomando en consideración que dicho perito manifestó que existía un correlato temporal entre el inicio de los estímulos ruidosos referidos por aquéllos y la aparición de las alteraciones psíquicas indicadas, así como que existía un correlato de mejoría de los síntomas psiquiátricos padecidos por los mismos en relación con el alejamiento de la fuente de estrés (fundamentalmente estímulo ruidoso)”. (*Sentencia del Tribunal Supremo de 22 de julio de 2014 (Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección 7ª, FJ 3)*).

Així mateix s'ha expressat el Tribunal Europeu del Drets Humans en el famós cas *López Ostra*, de 9 de desembre de 1994. En la decisió el Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) va estimar una demanda contra l'Estat espanyol per vulneració de l'article 8 del Conveni Europeu per la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals (CEDH), que disposa que “tota persona té dret al respecte de la seva vida privada i familiar, del seu domicili i de la seva correspondència”. El TEDH va entendre que l'Estat espanyol no havia emparat les demandes d'una veïna perjudicada per la instal·lació, a metres del seu domicili,

d'una infraestructura que generava molèsties que implicaven soroll i inconvenients de tota mena de tal manera que s'estava impedit a la demandant, la Sra. López Ostra, gaudir del dret a la vida privada i familiar.

En la sentència, el TEDH és clar i manifesta que l'Estat espanyol no ha aconseguit un equilibri just entre l'interès general i els drets protegits en el CEDH i, en concret, el dret a la vida privada i familiar. Aquesta decisió és l'inici d'una jurisprudència que es basa en la doctrina de la defensa creuada de drets, entenent que existeix una obligació per part de l'Estat de garantir un medi ambient sa.

El reconeixement de la protecció d'aquests interessos s'ha consolidat en posteriors pronunciaments, per exemple, en el cas *Fägerskiöld c. Suecia*, de 26 de febrer de 2008, en el que es remarca:

“El Tribunal recuerda que no se contiene en el Convenio un derecho explícito a un medio ambiente limpio y sosegado, pero en cuanto cualquier persona resulte afectada por ruido u otra polución, de forma seria y directa, hay que contar con que del artículo 8 puede derivar una pretensión [que le permita llegar al Tribunal Europeo]. El artículo 8 del Convenio se aplica de forma específica a las más severas poluciones medioambientales que puedan afectar al bienestar individual e impedirle el disfrute de su domicilio de manera que se perjudique su vida privada y familiar, incluso aunque no se dañe gravemente su salud.”

I en la sentència *Leon i Agnieszak Kania c. Polonia*, de 21 de juliol de 2009, en la qual el TEDH reconeix que l'Estat no ha seguit adequadament la normativa i ha permès que els demandants patissin sorolls i molèsties de manera pròxima a casa seva que els provoca un mal viure i afecta al seu dret a la vida privada i familiar. El TEDH també especifica que s'ha

d'escoltar a les parts afectades i atorgar vies de reclamació adequades i eficaces.

SEGON.- AFECTACIÓ DEL DRET de PROPIETAT RECONEGUT EN L'ARTICLE 33 CE.

Pel que fa a la vulneració del dret subjectiu de propietat, aquest és un anàlisi que requereix dues perspectives:

L'afectació del meu dret subjectiu a la propietat privada.

Posar qualsevol instal·lació de grans dimensions a menys de 1000 metres d'una propietat és un atemptat contra aquesta propietat privada. Per exemple, col·locar un aerogenerador de 200 metres a costat d'una propietat es pot considerar una expropiació *de facto*. És dir, l'emplaçament d'aerogeneradors a menys de 800 metres d'una casa o un poble no només afectaria als drets fonamentals lligats a la dignitat humana que s'acaben d'esmentar si no que comportarien la *desvalorització* patrimonial dels terrenys i cases propietat de veïns i veïnes derivada de la pèrdua dels valors estètics, històrics, productius i paisatgístics del sòl.

El dret, per descomptat legítim, d'alguns propietaris a enriquir-se col·locant aerogeneradors en la seva propietat.

La Constitució espanyola reconeix el dret de propietat en l'article 33 i la llibertat d'empresa en el 38 CE. Ambdós estan sotmesos a l'interès general, tal i com ha assenyalat el Tribunal Constitucional i el Tribunal Suprem en desenes de sentències com la de la Llei d'Aigües, la Llei de Costes o la de la Reforma Agrària d'Andalusia. Totes elles dels anys vuitanta. En elles el Tribunal Constitucional insisteix en que aquest

sotmetiment a l'interès general forma part del contingut del dret. El que significa que no és un límit extern si no intern. També manifesta que el medi ambient i els drets fonamentals són interès general i part del contingut essencial.

Ara bé, per altra banda, ni el dret a la propietat ni la llibertat d'empresa poden passar per davant dels drets fonamentals. Passar per alt els drets fonamentals seria un atemptat a la dignitat humana i al que disposa la Constitució en l'article 53.2. No es tracta d'un debat entre "iguals". Els drets fonamentals són especialment protegits i només es poden limitar quan existeix una NECESSITAT.

Pel que fa al Conveni Europeu de Drets Humans la propietat està relegada al Protocol Addicional 1 Article 1. El que significa que davant de la dicotomia entre el dret a la vida privada i familiar (dels que patiríem uns molins tant desproporcionats) i el dret de propietat, la llibertat d'empresa i el possible enriquiment d'uns (els que voldrien posar aquests molins aprop d'habitatges familiars) sempre ha de prevaldre el dret fonamental dels altres (el dret a la vida privada i familiar dels que hi vivim amb la família, amb nens, menors).

Beneficiar uns propietaris (els que rebrien els molins/les plaques solars/ etc. en el seu terreny) perjudicant a altres (els que patirien una devaluació de la seva propietat per la instal·lació dels aerogeneradors/plaques/etc. a costat de la seva propietat) és una vulneració del dret de propietat d'aquests darrers.

El Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) i el Tribunal Constitucional (TC) ja han expressat en desenes de decisions que no es

pot treure la propietat a uns per donar-la/beneficiar la propietat d'altres. Això seria contrari al dret a no ser discriminat (article 14 CE) i al dret de propietat dels afectats pels molins. Per exemple, en el conegut cas del Tribunal Europeu de Drets Humans James i altres contra Regne Unit de 1986 en el que es va fer una reforma de la terra perquè els llogaters en poguessin assumir la propietat, el TEDH va considerar que la llei vulnerava el dret de propietat dels propietaris del immoble. Si bé celebrava la idea, lloable, d'assolir fins socials, això no es podia fer a costa de perjudicar els propietaris dels immobles. Fer-ho, ha determinat el TEDH en nombroses ocasions, és una conculcació del dret de propietat reconegut en la Constitució. Malmetre una propietat, o un tros d'aquesta, per beneficiar directament a altres, és una clara vulneració també del dret de propietat establert en l'art.1 P 1 del CEDH.

Seria a més a més contrari al principi de proporcionalitat tant exigit pels diferents tribunals i en concret pel TEDH en centenars de casos començant pel *leading case* Sporrang & Lönnorth contra Suècia, de 1982 a on s'exigeix, i no només respecte al dret de propietat, que qualsevol limitació a un dret, s'ha de fer sempre de manera proporcionada.

TERCER.- LA GENERALITAT, ELS AJUNTAMENT I EN DEFINITIVA TOTS ELS PODERS PÚBLICS EN VIRTUT DE L'ARTICLE 53.2 DE LA CONSTITUCIÓ NO NOMÉS ESTAN OBLIGATS A RESPECTAR ELS DRETS FONAMENTALS SI NO QUE TENEN L'OBLIGACIÓ DE FER-LOS EFECTIUS

És per això que cal que els poders públics facin tot el que estigui al seu abast per garantir tots i cadascun dels drets fonamentals (entre els quals hi

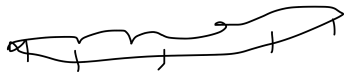
ha els esmentats en la primera al·legació, arts.15 i 18 CE) a tothom en l'àmbit de les seves competències (Sentències del Tribunal Constitucional 11/1981, 35/1983, 37/1981, entre centenars d'altres).

Els drets fonamentals reconeguts entre els articles 14 i 29 de la Constitució no són només drets subjectius. Tenen una dimensió objectiva i en aquest sentit obliguen als poders públics perquè els implementin, els facin efectius.

QUART.- NO ÉS PROPORCIONAL NI NECESSARI UBICAR AEROGENERADORS/ PARCS DE PLAQUES SOLARS/ LÍNIES D'ALTA TENSIÓ, ETC. A TOCAR D'UNS HABITATGES

La interpretació i limitació dels drets fonamentals s'ha de fer sempre conforme al principi de proporcionalitat. D'acord amb la dilatada jurisprudència europea, constitucional i ordinària el principi de proporcionalitat consisteix en que els tribunals i tots els poders públics quan hagin de limitar un dret fonamental han d'aplicar aquest principi tot seguint un test de tres passos: Primer, cal justificar un fi constitucional, legítim (que aquí seria doncs crear energia sostenible); després provar que hi ha un lligam entre el fi (amb els molins creo energia, això es compliria doncs) i la mesura (fer molins per produir energia, existeix el lligam). I finalment hi ha un tercer requisit que és mostrar la necessitat i la proporcionalitat en sentit estricte: Així, per exemple, uns molins a menys de 1000 metres de les cases, del poble, i en concret el que està a tocar de casa meva, no compleix amb el tercer requisit del test de proporcionalitat. A banda de que es vulneren dos drets fonamentals, arts. 15 i 18 CE; aquest tercer requisit exigeix que la mesura sigui NECESSÀRIA. Necessària

significa que “només es podia fer això”, que “no hi havia alternatives”, que no es podia posar el molí a cap altre lloc, sense limitar drets fonamentals de famílies i nens (perquè sí, quan s’afecta a menors les restriccions a la limitació de drets encara són més estrictes); i en definitiva, és el poder públic qui ha de demostrar-ho, que no es podia obtenir l’objectiu legítim sense conculcar drets; que els molins no es poden posar enlloc més, que no es pot fer energia de cap altra manera i aquí en aquest escrit es defensa que sí, si que hi ha altres llocs i formes que tindrien menys impacte en els drets fonamentals i altres maneres de fer i viure més amb concordança amb l’entorn i els drets humans.

Mar Aguilera Vaqués